

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

POLİTİKA VE EYLEM OLARAK MİMARLIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiğdem KÖSEOĞLU
502091048

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İpek Vedia YÜREKLİ İNCEOĞLU

EKİM 2012

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502091948 numaralı Yüksek LisansÖğrencisi **Çiğdem Kösoğlu**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **“Politika ve Eylem Olarak Mimarlık ”** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. İpek Vedia YÜREKLİ İNCEOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Arzu Erdem**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Bülent Tanju
Mardin Artuklu Üniversitesi

Teslim Tarihi : **24 Eylül 2012**
Savunma Tarihi : **19 Ekim 2012**

ÖNSÖZ

Bu ürün ortaya çıkarken ve çıkmadan önce, beni etkileyen pek çok kişi tarafından beni etkileyen pek çok şey düşünüldü. Hala yapmaya devam ediyorlar...

Kişisel kararsızlık ve ardından gelen toparlanma dönemleri sırasında olması gerekenin üstünde destekleyici ve özgürleştirici tavrıyla İpek Yürekli İncoğlu'na;Mimarlık eğitimimin ilk yılında karşılaştığım düşünme hali, Sait Ali Köknar'a;Deleuze ve pek çok garip düşünceyle karşılaşma nedeni olan Nilüfer Kozikoğlu'na;

Hamburg'da olduğum süre boyunca bana yardımcı olan Katja Heinecke ve Sarah Asseel'e;

Bir *ev hayvanının* gücü adına Nursev Irmak Demirbaş ve Ali Aslan'a;

Oğuzkan'a;

Tanıdığım en güçlü insan olan Handan Köseoğlu'na teşekkür ederim.

Ekim 2012

Çiğdem Köseoğlu
Mimar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
ÖZET	ix
SUMMARY.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	1
1.2 Yöntem	1
2. POLİTİKA	3
2.1 Aristo üzerinden okuma.....	3
2.2 Arendt üzerinden okuma.....	5
2.3 Foucault üzerinden okuma.....	8
2.4 Deleuze ve Guattari üzerinden okuma	10
3. POSTYAPISALCI POLİTİK GÖRÜŞE AİT BAZI KAVRAMLAR.....	13
3.1 Mikro politik	13
3.2 Arzu makinaları.....	14
3.3 Şizoanaliz.....	14
3.4 Şizoanalitik anti üretim	17
4. REHHOFF'TAKİ BİNANIN SÜRECİ	19
4.1 Tarihçe	19
4.2 Güncel Durum	22
4.2.1 Neustadt, Hafencity, Hamburg.....	23
4.3 Arbeitsgemeinschaft.....	26
4.3.1 Komün evler.....	28
4.3.2 Taktik - Strateji	31
4.3.3 Dreyer , sosyal kapital, üçüncü mekan.....	33
5. EYLEM OLARAK MİMARLIK	35
5.1 Rehhoff'tan Çıkan Mekansal Potansiyellerin Yorumlanması	37
5.2 Kentlinin Güncel Politik İlişkileri Üzerinden Örneklemeler	37
5.3 Şizofrenik Eylem Bağlamında Mimari Tasarım.....	38
5.3.1.Bir öğrenci Projesi	40
6.SONUÇ	47
KAYNAKLAR.....	49
ÖZGEÇMİŞ.....	52

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1 : Ledigen Haus, koridor, 1922.....	13
Şekil 4.2 :Ledigen Haus, işçilere ait odalardan biri	14
Şekil 4.3 : Ledigen Haus, güncel zemin kat planı.....	15
Şekil 4.3 :Ledigen Haus, iç avlu, fotoğraf.....	24
Şekil 4.3 :Ledigen Haus, grafik	26
Şekil 5.1 :Proje çizimlerinden görünüş	42
Şekil 5.2 :Maket fotoğrafları.....	43
Şekil 5.3 :Çizim ve yazı.....	45

POLİTİKA VE EYLEM OLARAK MİMARLIK

ÖZET

Politika günümüzün karmaşıklık kültüründe bir çeşit haritalama olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda her bireyin kendine özgü bir haritalama analizi vardır. Her birey diğerlerinin üzerinden türeyen içsel bir yapıya sahiptir. Politikanın ölçeği fenomenolojik olarak yerleştirildiğinde, bireyin farkındalığı hem kendisi hem de çevresindekiler için ilerletici olacak, eylemlerini etkileyecektir.

Bu bağlamda çalışmada; mekan üzerinden gelişen politik durumlar; rastlantısal ve bireysel olan gündelik tepkiler düzeyinde incelendiğinde tasarım eylemini sorgulayan verilere ulaşmak mümkün olabilir mi sorusuna yanıtlar değil olası zeminler hazırlama isteği vardır.

Mimari üretim bir anti üretim olabilir mi? Anti üretim haline geldiği süreçte bir tetikleyici olarak arzu sürecin neresinde yer alır? Bu bağlamda mekanın oluşumunda gerçek arzu nerede ortaya çıkar? Sosyal ilişkilerde mi? Bu ilişkilerin bozulma anlarında mı? Arzuyu programlamak ya da üretmek ne olabilir?

Mimari üretim eyleminin politik ve sosyal yapıyı nasıl etkileyebileceği yirminci yüzyılın sonlarına yaklaşırken önemi artan bir konu haline gelmiştir. Mimarlık disiplininin kendi içindeki sorgulama pratiğini aşan bu konu bir yöntem araştırmasına dönüşmektedir. Çünkü mevcut yöntemin toplumsal yapıdan önce kendini değiştirmesi gerekmektedir. Aksi halde Deleuze'in kavramsallaştırmasına göre bir anti-üretim haline gelemeyecektir

Bu bağlamda değerlendirmeye başlamak için gündelik hayata bakılmalıdır. Bu tekrarlanan akışın içinde gerçekleşen çeşitli ölçeklerdeki hareketlerde bir çeşit kodlama sözkonusudur. Bu kodlama sistem, birey ve olay bağlantılıdır. Herhangi bir yapının varlığını sürekli kılar. Kodlama bir an olarak analiz edilebilir. Olayın ortaya çıktığı an yapılan yeni kodlama bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu yeniyi ifade eder.

Mimarlık ve onun ortaya çıkardığı nesne olan mekanın politik olduğunu söylemek yeniden değerlendirilmesi gereken bir yargıdır. Çünkü aslında bu ifadenin kendisi tek başına politiktir. Sözü edilen yeniden kodlama anını ve potansiyelleri ortadan kaldırır. Bireysel olarak yapıyla kurulan ya da kurulabilecek ilişkileri engeller. Bunu yaparken bireyi de normalleştirir. Bireyin mekanla kurduğu ilişkinin ikinci el bir veri olması, onun mekanı bir bilgi ve eylem aracı olarak görmesini engeller.

POLITICS AND ARCHITECTURE AS AN ACTION

SUMMARY

Politics can be considered as a kind of cartography in this culture of mess. And every individual has a unique cartography analyse. An individual is constituted by an internal differential structure. When the scale of phenomenological politics is accommodated, the awareness of individual would be progressive both for him/herself and the others around and affect his/her actions.

Is it possible to reach some kind of input interrogating the act of design when political situations originated from space are being researched within the scale of daily and accidental? The aim in this research is not to have an answer to this question but possible stages.

In this context owned by the research, the question of possibility of access the data interrogating the act of design at the level of political situations through space; at random and the individual, observed everyday reactions.

May an architectural production be an anti-production? Where the desire locates in the process of anti-production as a trigger? Where does the real desire emerge in the context of forming the space? In social relationships? In the moment for the subversion of these relationships? What may be the desire to produce or programme?

The growing importance of subject as how the act of architectural production may affect political and social structure within late twentieth century. It has become a method research in the discipline of architecture, challenging the query in itself.

The subject for more than a method through social structure must change into a self query. In the opposite case, it won't be an anti - production according to Deleuze 's conceptualization.

To begin evaluating this context, it must be referred to everyday life. In the cyclical flow through a variety of serviceability as compared to a kind of coding. This coding is linked to the system, event and individual. It makes a continuous presence of any

structure. Encoding can be analyzed as a moment. The coding simultaneously happening with the beginning of the event has a potential. This expresses the new.

Architecture and its object by the venue that must be re-evaluation to say that a political decision. Because this is in fact the term per single political itself. It removes the potential and the moment of re-encoding . It prevents the relations which can be constituted with the building as an individual. This is normalizing of an individual. The relation ship between individual and space as a second –hand data avoid him/her to perceive the space as a tool of information and action

After this part of summary, relevant quotations will be used. The reason of this attitude may be the silly impositions of the academic system that will going to review this research. The reason also can be the procrastinational problems of the writer. A part of formulary of a new urbanism text; darkness and obscurity are banished by artificial lighting, and the seasons by air conditioning. Night and summer are losing their charm and dawn is disappearing. The urban population think they have escaped from cosmic reality, but there is no corresponding expansion of their dream life. The reason is clear: dreams spring from reality and are realized in it.

The latest technological developments would make possible the individual's unbroken contact with cosmic reality while eliminating its disagreeable aspects. Stars and rain can be seen through glass ceilings. The mobile house turns with the sun. Its sliding walls enable vegetation to invade life. Mounted on tracks, it can go down to the sea in the morning and return to the forest in the evening.

Architecture is the simplest means of articulating time and space, of modulating reality and engendering dreams. It is a matter not only of plastic articulation and modulation expressing an ephemeral beauty, but of a modulation producing influences in accordance with the eternal spectrum of human desires and the progress in fulfilling them.

The architecture of tomorrow will be a means of modifying present conceptions of time and space. It will be both a means of knowledge and a means of action.

Architectural complexes will be modifiable. Their appearance will change totally or partially in accordance with the will of their inhabitants.

And you, forgotten, your memories ravaged by all the consternations of two hemispheres, stranded in the Red Cellars of Pali-Kao, without music and without geography, no longer setting out for the hacienda where the roots think of the child

and where the wine is finished off with fables from an old almanac. Now that's finished. You'll never see the hacienda. It doesn't exist.

The hacienda must be built. All cities are geological; you cannot take three steps without encountering ghosts bearing all the prestige of their legends. We move within a closed landscape whose landmarks constantly draw us toward the past. Certain shifting angles, certain receding perspectives, allow us to glimpse original conceptions of space, but this vision remains fragmentary. It must be sought in the magical locales of fairy tales and surrealist writings: castles, endless walls, little forgotten bars, mammoth caverns, casino mirrors.

Smooth space is filled by events or haecceities, far more than by formed and perceived things. It is a space of affects, more than one of properties. It is haptic rather than optical perception. Whereas in striated forms organize a matter, in the smooth materials signal forces and serve as symptoms for them. It is an intensive rather than extensive space, one of distances, not of measures and properties. Deleuze and Guattari mention the necessity of "smooth space as a means of communication" in the service of the State. But, as information becomes more and more central to the economy and as the exploding telecommunications market becomes more central not only to the workings of capital, but to its very creation, it would seem that the organization of the State itself could be subject to disruption or deterritorialization. If the "striated space" that "smooth space" is enlisted to serve is itself being replaced by "smooth space" of an information-based economy, and freedom to navigate the channels of communication without inhibition becomes itself a commodity, then "the State" is in a precarious situation. The State must become nomadic, and subject itself to deterritorialization.

From the movie *Waking- life*; gradually, the protagonist begins to realize that he is living out a perpetual dream, broken up only by occasional false awakenings. So far he is mostly a passive onlooker, though this changes during a chat with a woman. After she eccentrically greets and shares her creative ideas with him, he reminds himself of his recent realization and of the fact that she must, therefore, be a figment of his own dreaming imagination. Afterwards, he starts to converse more openly with other dream characters as well; however, he ultimately begins to despair about being utterly trapped in this unending, irresolvable dream-state.

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı

Bu çalışma mimarlığın sosyal bilimlere olan ilgisinin belirmeye başladığı noktada neler olacağını görmeyi deneyen bir grup ön sezginin bir araya gelme çabası olarak görülebilir. Sosyal bilimlerin çalışmalarına yönelik bir değerlendirme ya da mimarlık disiplinin metodlarına yönelik bir eleştiri olarak görülmemelidir. Bu disiplinlere yeni bir yapı taşı eklemek gibi bir kaygıdan çok iki disiplinin yan yana gelmesiyle ortaya çıkabilecek potansiyel farkındalıkların peşindedir. Dolayısıyla bu farkındalıklar dikkat çekme ve problematize etme aşamalarında bırakılacaktır. Mimari tasarım eyleminin aşkın tarafının sorgulanmaya çalışıldığı bir başlangıç noktası vardır. Bu noktada topluma ve onu oluşturan bireye dokunmaya çalışmanın bir yolu olarak politika kavramının geçirdiği düşünülen anlam kaymalarına dikkat çekilmeye çalışılacaktır.

1.2.Yöntem

İlk olarak politika kavramı üzerine epistemolojik bir araştırmaya gidilmiştir. Bu kısımda kavramın tarihsel olarak geçirdiği evreler üzerinden tanımının nasıl değiştiği görülmeye çalışılmaktadır. Aristo ile başlayan bu köken araştırması, Arendt, Foucault , Deleuze ve Guattari'nin konuya getirdikleri farklı bakış açıları verilerek güncel düzleme yaklaşılmaktadır. İkinci kısımda post yapısal düşünce sistemiyle temellenen bazı kavramlar ele alınmıştır. Bu kavramlar mikropolitik, arzu makinaları, şizoanaliz ve şizoanalitik üretim kavramlarıdır. Bu aşamada amaç kavramın makro söylevinin çözülmeye başlayarak bireysel sınırlara nasıl yaklaşmaya başladığını görmektir. Deleuze ve Guattari tarafından geliştirilen anlatı değerlendirilmektedir.

Üçüncü kısımda Hamburg’da bir binanın dönüşüm sürecinde ortaya çıkmış bir sivil toplum örgütü hakkındakiler dolaylı yoldan bütüne dahil edilmiş bir alan araştırması niteliğindedir. Bu sırada söz konusu binanın tarihçesi, güncel durumu, kentteki konumunun bu süreci nasıl etkilediği, Hamburg, Neustadt ve Hafencity hakkında veriler sunulmaktadır. Toplulukta aktif olarak yer alan mimarlardan biriyle yapılan röportaj yer yer akla getirdiği çağrışımlarla birlikte eşzamanlı olarak verilmektedir.

Son bölümde tüm bu aşamalardan elde edilenlerin birbirleriyle birleştirilmeye çalışıldığı durumda neler çıkabileceği üzerinden elde edilenler tasarımın farklı ölçek ve mecralarından örneklerle açıklanmaya çalışılacaktır.

2. POLİTİKA

(politi'ka) 1. Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset, siyasa. 2. Davranış biçimi, düşünce yapısı 3. mec. Bir hedefe varmak için karşısındakilerin duygularını okşama, zayıf noktalarından veya aralarındaki uyumsuzlıklardan yararlanma vb. yollarla işini yürütme. (Kolektif, 2012)

Politika yukarıdaki tanımda görülebileceği üzere güncel söylemdeki anlamı farklı ölçekler barındıran bir kelimedir. Yürürlükte olan yönetim ve devletle ilişkili genel kavramlar kadar sivil hükümetleri, kurumları ve toplumsal olarak farklılaşmış grupları da içine alır. Bu gruplar akademik, ticari ya da dini olabilirler. Politik olan sosyal ilişkilerin otorite ve güç bağlamında değerlendirilen halidir.

Baysoy (2012) antik dönemde politiklik kavramının ortaya çıkışını Platon'un ozan krallar yerine filozof krallar yetiştirmek için kurduğu akademiye dayandırır. Bu sayede bizler gibi sinirlenen ve ağlayan tanrılardan duygusuz ve idea tanrılara yöneldiğimizi söyler. İmge ve duygunun yerini kavram ve akıl almıştır. İnsan kendine özgü bir yetiyi fetişleştirmiştir. Bu durum egemenlik teorisinde önemli bir kırılma olarak görülür. Çünkü bu nokta politik olan içkin gücün (potentia), aşkın güç olan *iktidar*'a ve *politika*'ya dönüştüğü noktadır.

2.1 Aristo üzerinden okuma

Politics. kelimenin etimolojik kökeni bütün ve parçalanmış olarak şu şekildedir. "Poly" *çoklu, çoğul* anlamına gelir. Yunanca kökenli olup Latince'ye çevrilmiş hali "politikos" olan kelimenin anlamı *kentliyle ilgili, kentliye dair, kentli için* dir.

Aristo, söylemine politikanın doğal bir kavram olduğunu açıklayarak başlamaktadır. Bu durumu şu şekilde tanımlar; bir kavramın en yalın haline ulaşmak için nasıl ortaya çıktığına, başlangıç noktasına bakılmalıdır. İlk olarak aile gelir, daha sonra

aileler birleşerek köyleri, köyler birleşerek toplulukları oluşturur. Topluluklar kendi kendilerine yetebilecek büyüklüğe geldiklerinde devleti ya da döneme ait tanımla kenti (*city*, *polis*) oluştururlar. Politika kentin doğurduğu bir kavramdır. Aristo kavramı incelerken tümdengelimcidir. Bir kavramı anlamamanın en iyi yolunun başlangıç noktasına bakmak olduğunu söylerken kastettiği süreç bütün gelişimi gözden geçirmektir. Doğada bir varlığın gelişimini tamamlamış olması istenen durumdur. "Doğal süreç" söylemi bu tamamlanma üzerinden belirir. "Sonlanma" tamamlanmış gelişmenin bir safhasıdır ve öncesine işaret eder. Devlet ya da örgütlenmiş yönetim de, toplu halde yaşamaya başlama ve oluşan yapının gün geçtikçe gelişmesi anlamında birarada olmanın son safhasıdır. Politikilişkilerin varlığı devlet formu üzerinden farkedilir. Ama bu kavrayış söz konusu tümdengelimci yaklaşımla bir anda bu formun bütün parçalarını etkilediğinden, insan politik bir varlıktır söylemine ulaşılır. (1999, Jowet) Hatta Aristo bu açıklamanın hemen ardından tesadüfen ya da başka bir sebeple bu formdan uzak olan insanın insanlıktan da uzak olduğunu söyler. "O daha iyi ya da daha kötü bir varlıktır ama kesinlikle insandan farklıdır."Özetle "İnsan politik bir hayvandır" tanımı insanın doğası gereği izole edilmiş küçük bir grup içinde değil, kent (*city* ya da *polis*) içinde yaşadığını anlatır.

Konu hakkındaki bu temel açıklamadan sonra kitapların devamında Aristo mülkiyet, kölelik, kadın, yönetim şekillerinden bahsetmiştir. Beşinci kitapta devrim, altıncı kitapta daha önce açıklanan yönetim şekillerinden seçilmiş olan demokrasi ve oligarşi hakkında daha ayrıntılı çözümlemeler yapar. Yedinci ve sekizinci kitaplarda ise ideal kentin en iyi formunu bulmaya çalışır. Bu bölümün Plato'nun Devlet'iyle kıyaslamamanın mümkün olduğunu söyleyen kaynaklar var.

Bu noktada Aristo *polis*'in kendi kendine yetebilen bir bütün olduğunu yineler. Bu yapının yönetimini ise içinde yaşayan tüm insanların karakterini oluşturmaktan sorumlu bir varlık olarak görür. Coby (1988)bu genelleyen düşüncüyü karşı yönde eleştirir. Yönetimin kendi bileşenleri üzerindeki yönlendirici etkisinin yani gücünün bireysel ölçekte bu denli yoğun olmasının neredeyse imkansız olduğunu düşünür.Buradaki yönetim, merkezi bir yapıdadır. Bu yüzden, merkezden

uzaklaştıkça etkisinin azalacağını düşünmek tutarlıdır. Dolayısıyla güç, topluluğu oluşturan tüm birimleri eş değer nitelikte etkilemez.Yönetimin etki alanının da sınırsız ve homojen olduğu iddia edilemez. Bu alan içinde yer yer sınırlar, daha doğrusu kendi içinde etkin hücreler ortaya çıktığı söylenebilir. Çeşitlilik ya da bireyler arası farklılaşma ile bu yapı desteklenir.Aristo'nun Politika'sında da yönetim bağlamında üç farklı kentten bahsedilir. Bu kentlerin yapılarına göre varlıklarını devam ettirmenin yöntemlerini oluşturdıkları söylenir. Birincisi tekli (üniter) yönetime sahip topluluklardır. Bunlar da sürecin devamını sağlayacak olan eylem uzlaşmadır. Karma yapıda olan yönetimler için bu eylem katılım olarak değişir. Üçüncü kent ideal olandır. Bu kentin yönetiminde çözüme giden süreçte en etkin kavram homojenliktir. Bir kent için homojen olmak ne anlama gelir ve neden idealdir? Homojenlik bütünü, benzer karakterlere ya da yapıya sahip olan olarak niteler. Aristo aslında Plato'nun herşeyin herkes için ortak olduğu, homojen bir birliktelik oluşturduğuna inandığı kenti eleştirerek düşünmeye başladığı farkedilir. Hatta özel alanı farklılaşmış varlıkların alanları olarak tanımlayıp sınıflandırmaktadır. (köle, kadın, aile vb.) Bu özel alanlar arasında geçişi sağlayan ortalama yapının kamusal alanı oluşturduğunu söylemektedir.O halde ideal kent söylemindeki homojenlik,onu oluşturan grupların birbirlerine benzerliğinde ya da bu grupların ortak kullanımında olan malların varlığında değil değil, söz konusu farklı seviyedeki toplum sakinlerini etkileşimleri sırasında aynı seviyeye çeken (ya da iten) yapıda aranmalıdır. Bu tanım erken bir kamusal alan nitelemesi gibi görünmektedir. Yapısında özel alanın tanımını da barındırdığından geçerlidir.

2.2.Arendt üzerinden

Arendt'in konumu sanayi devriminden sonra politikayı kitleler ve hareketleri üzerinden teorileştirip, tekrar onların kullanımına sunmuş Marx'a ait kavramların çözümlenmesi açısından önemlidir.

Arendt özgürlüğü kamusal performansa bağlı bir birliktelik olarak tanımlar. Bu tanımlamayı doğuran bağlantıları antik dönemin *polis'i*, Amerikan banliyölerinde kurulmaya çalışılan kentsel ilişkiler, Paris Komünü ve 60'ların sivil hareketleri arasında geçişler yaparak elde eder. Farklı sosyal süreçler olan bu olaylar, aynı

bağlamdaki kamusal ilişkilerin nasıl çeşitlendiğini gösterir. Bu bağlam topluluk halinde olma durumudur. Temel olarak şu sonuca varır; Özgür olmak bir topluluğun organize olması için gerekli olan bir önkoşul değildir. Aksine bu organizasyonun içinde yapılaşır. Birbirine eş nitelikteki bireylerin bulunduğu ortak bir mekan olarak varolur, eş zamanlı olarak her bireyin kendi özgünlüğünü getirebildiği bir hem zemin olarak belirir. Arendt (1963) böyle bir ortaklık üzerinden tanımlanan mekanın bağımlı, kararsız ve hakkında henüz bir şey bilmediğimiz bir gelecek politikasını doğuracağını öngörür.

Politika ise bu kamusal performans alanında kararların güç ve şiddet yerine sözler ve karşılıklı iknalar yoluyla alındığı bir özgürlük sahasıdır. Bu sahada, eşit olma durumu, yaşama gerekliliğinin bir nesnesi olarak devam etmek anlamına gelmez. Bireyin bir başkasının ya da bizzat kendinin kontrolü altında devam edilebileceği anlamına da gelmez. Bireyin kural koyamayacağı ya da kurallara uymayacağı bir bütün oluşmalıdır. (Arendt, 1958) Bu tür bir kavramsallaştırma çağdaş anlayışa yabancıdır. Çünkü güncel durumda politik alan güç ilişkileri merkezli, birinin bir başkası üzerinden kontrol edildiği bir alan olarak kabul edilir. Arendt'in düşüncesinin ideal olanı savunuyor olduğunu söylemek geçerli olan tek yorum değildir. Bu düşünce bir şekilde politik alanın niteliksel değerinin topluma iadesini sağlar.

Kavramın ortaya çıkmaya başladığı anı referans alan bu çözümlemelerden sonra Arendt, politik olanın kurucu olduğunu söyler. Bu tanıma, Marx'dan aldığı emek ve eylem kavramlarını karşılaştırdıktan sonra, ancak eylemin politik bir değer yaratabileceğini savunarak ulaşır. Aslında kurucu olan eylemdir. Kurduğu yapı ise politik olandır. Bu iki durumun; ilişkilerin yapılaşması ve politikleşmesi zamansal bir hizaya sokulamayacağından Arendt'in çözümüne varılmaktadır.

Aynı zamanda Arendt, Plato ve Aristo'nun kamusal ve özel alan anlayışları arasındaki farka, özgün bir okumayla yaklaşmıştır. Politika teorisi için önemli olan bu fark söz konusu iki alan arasındaki bağlantıdan kaynaklanmaktadır. Aristo eve ait olan bireylerin, bu bireylerin başında olan kişiyle ilişkili bir grup kuralla birlikte ev yapısını oluşturduklarını söyler ve bunu kamusal alanla ilişkilendirmez. Arendt

(1958) evin yapısını, devletin yapısıyla karşılaştırır. “Ön politik güç, bir şekilde, biri evin geri kalanına hükmederken ve insanın politik olmadan önce sosyal bir hayvan olduğu gerçeğinin gerekliliği hissedilirken ortaya çıkıyor. Bu durumun şiddetin varolduğudoğal durumlahiçbir ortak yanı yok. Onyedinci yüzyıl politik düşüncesine göre insan, gücün ve beraberindeki şiddetin tekeline ancak bir yönetim biçimi oluşturarak çıkabilir.”Arendt’in ön politik güç kavramına göre; politik olan aslında bireyin sosyal olmak zorunda olduğu anda ortaya çıkan ilişkileriyle belirginleşir. Bu da toplumun en küçük yapısında ailede yani evde görünüyor.

Antik kent yaşamının ürettiği düşüncede ev, özgürlüğün kaybolduğu ya da mahrumiyetin ortaya çıktığı alandır. Çağdaş düşüncede ise ev özel alanının direk karşılığıdır. Devletin müdahaleleri dışındaki özgürlük alanı olarak tanımlanır. Bu noktada Arendt antik anlayışa geri döner. Kamusal alandan uzak olan eylemin birey için bir anlam ifade etmediğini söyler. Yani çağdaş düşüncede birey tarafından kendine ait özel alanda gerçekleştirilen eylemin Arendt için bir anlamı yoktur. Bireye ait eylem yalnızca diğerleri tarafından duyulup görüldüğünde sözkonusu birey kendi özgürlük alanını tanımlayabilir. Birey topluluğun içinde varolur. Eylem çoğunluğun içinde, çoğunlukla etkinlik kazanır. Güç eylemin bir ürünü olarak kabul edilir. Çünkü birlikte planlanmış eylemlerde araçların çokluğu ile yükselir. Diğerlerinin onayını teklifsiz bir tartışma ve talep ile güvence altına alır. Varoluşundaki tek sınırlanma diğerlerinden kaynaklanır. Yapısındaki bu paradoks onu hem güçlü hem kolay dağılan bir yapı haline getirir. Arendt (1958) bu durumdan şöyle bahseder “rastlantısal değildir.çünkü insana atfedilen güç koşulların çokluğu ile ortaya çıkar.”Güç, stratejik amaçla ya da araç olarak kullanıldığında gerçek değildir. Eylemin iletişim amaçlı olarak kullanıldığı durumlarda gerçek hale gelir. Bu durumlarda dil (konuşma eylemi) niyeti açığa vurmak, güdülerini diğerlerine göstermek için kullanılır. Konuşmanın temel eylem olduğu sosyal ilişkilerin politik olanın sağlamasını bilinçsizce yaptığını söylemektedir. 17.yy ve 20.yy arasındaki zamana gönderme yaparak açıkladığı modern dönemde geçerli olmaya başlayan sosyal gerçeklik, doğrudan kamusal ya da özel olanı tanımlamaz. Bunu yeterli bulmaz. Evin sınırları içinde başlayıp kamusal mekana doğru giden bir dizi eylemden bahseder.

Arendt'e göre Marx'ın emeği yüceltmesi, toplumun tamamını döngüsel ve yaşam-merkezli bir çıkmaza itmektedir. Arendt'in yaşama atfedilen yapısal önem karşısındaki bu tutumunu, biopolitika adı verilen toplumsal mekanizmalar üzerinden düşünmek Foucault'nun konuya yaklaşımını açıklamadan önce gereklidir. Bu düşünceye göre yaşamsal varlığın (bios) bir siyasal kaygı, bir idari mesele, bir müdahale zemini haline gelmesi, iktidar stratejilerinin gündelik hayatın her anına nüfuz etmesine yol açmıştır. Toplumsal devinimlerin tamamı düzenlemelere tabi tutulmuş ve kontrol altına sokulmuştur. İhtiyaçlar veya sınıf çıkarları üzerinden siyaset yapmak siyaseti idarî bir mekanizmaya indirgemiş, bu anlamda da siyasetsizleştirmiştir.

2.3.Foucault üzerinden

Foucault politik düşüncesini sistemde kritik noktalarda olduğunu düşündüğü toplumsal gruplarla açıklar. Kimlik politikaları, makro anlayıştan mikro olana geçerken kayda değer aradeğerler verir.

Bu noktada mikro ve makro düşüncesini yakalamaya çalışırken kurulan diğer ilişkilere bakılabilir. En fazla üzerinde durulan, güç kavramı ve politik eylem arasındaki ilişki bu yöndedir. Güç geneldir. Politik eylem ise belirli bir özne ya da nesneyi çağırıştırır. Bu ikisi arasındaki bağlantıyı açıklığa kavuşturmak adına Foucault yine güç kavramının sorgulanmasından yararlanacaktır. Önemli olanın merkezden başlayıp en uçtaki sınırın tespitine kadar giden bir güç tanımlaması yapmak olmadığını belirtir. Gücün kendini hangi seviyede yeniden ürettiği ya da toplumun en küçük parçalarına sızdığı da önemli değildir. Bunun yerine güç kavramının analizi onun parçalarına ayrılamayan en küçük mekanizmasından başlayarak yapılmalıdır. Çünkü bu mekanizmaların kendi tarihleri, yörüngeleri, teknik ve taktikleri vardır. Bunlar canlıdır. Bu yüzden daha genel ve küresel mekanizmalar tarafından tekrar tekrar keşfedilir, dönüştürülür, yerleri değiştirilir ve genişletilirler.(Foucault, 1977) Politik eylemin temelinde de bir çeşit güç mekanizması vardır.Foucault,bu güç mekanizmasının çözülmeye başlayan kısımlarını toplumun kurumsal olarak marjinalleşmiş gruplarında ve onların

bölgeselleştirdiği mekanlarda arar. Gücün hem ortaya çıktığı hem de kaybolduğu bölgeler ve onların sakinleriskalanın ucunda duran örneklerdir

Kimlik, sosyal farkındalık için bir seri farklılıkla ilişkili olarak oluşturulmuş bir yapıdır. Bu farklılıklar varoluş için gereklidir. Farklılık olarak var olmazlarsa, özgünlükleri ve güvenilirliklerini yitirirler. Bu zorunlu sabit, bir tür gerilim yaratır. Kimliğin kendi kendini keşfinin ihtiyacı ortaya çıkar. Onun sabit bir form, düşünce ya da şeylerin doğru şekilde ifade edildiği bir yapı olmaktan alıkoyar. Kimlik dinamik bir yapıdadır. Bu baskılar galip geldiğinde, tek başına kimlik, söz konusu farklılıkların başkalıklara dönüştüğü bir alan haline gelir. Bu başkalıklar kötülükya da sayısız toplumsal his olabilir. Kimlik varolmak için farklılık içermek zorundadır. Kendi kesinliğini güvence altına almak için. (Connolly, 2002)

İlk olarak 1964'de kullanılan biopolitika kavramı Foucault'un düşüncesinde kimlik ve bireyle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Kavramı anlamak insan bedenlerinin yönetimi olgusunu anlamaktan geçer. Bu yönüyle politik algı, kavramı incelerken "hayat" ların yönetimi olarak açıklanır.Foucault, disiplin ve kontrol toplumu ayrımı çerçevesinde kavramı çoğunlukla modern devletin başlangıcı ve sonrası için kullanırken, Agamben (1995) biosiyasetin iktidarın doğasında olduğunu antik yunan'dan verdiği örneklerle çok daha gerilere götürür hatta siyasetin kendisinin bizzat yalın hayatın şekillendirilmesi olduğunu ifade eder. Foucault'un modern döneme yaptığı vurgu, disiplinin akli için uygun mantıkları topluma yayan disiplin kurumlarının (hapishane, fabrika,üniversite,okul, tımarhane vb.) etkilerinin artmasında yatmaktadır.

İktidar, muktedirliğini nüfusu oluşturan bireylerin beyinleri ve bedenleri üzerinden tüm topluma yayarak ortaya koyabilmektedir. Foucault şöyle açıklar "Hayat artık iktidarın bir nesnesi haline gelmiştir." ve tahmin edileceği üzere, iktidarın en önemli işlevi hayatı sadece kuşatmak ve yönetmek değil aynı zamanda söz konusu iktidarın bireyler üzerinden yeniden üretimini gerçekleştirmektir.Dolayısıyla politik olan bedenin kontrolüne ve bu yolla iktidarın yeniden üretimine ilişkin olandır. Okul, aile, iletişim, cinsellik vs. gibi gündelik hayatın doğrudan politik olmayan alanları aslında aynı süreç içinde toplumsal öznenin üretildiği toplumsal yeniden üretim alanlarıdır

ve özneleşme, bu alanlarda gayet de politik bir biçimde (güç ilişkileriyle ve iktidar mekanizmaları aracılığıyla bağlantılı olarak) gerçekleşir. (Foucault, 2008)

2.4. Deleuze ve Guattari üzerinden

Deleuze, içkinlik düzleminde felsefeyi politikleştirmiştir. İnsani varoluştan ya da herhangi bir varoluştan *being* olarak bahseder. Politika denince akla gelen çoklu kavram varlıkla ilk aşamada ilişkilendirilmez. Varlığın toplum içindeki konumu ve ilişkileriyle ilgilidir. Güncele aittir. Bu yüzden mevcut sistem üzerinden yapılan güncel değerlendirmeler içerir. Devlet, örgüt, hukuk ve yönetim gibi sistemi açıklamak için kullanılan biçimler bu değerlendirmelerin altyapısını oluşturur. Deleuze'ün yaptığı bunun tam tersidir. Öncelikle bütünü parçalarına ayırarak onu mikropolitik alana çeker. Ona göre politika tekil ve varlığa ait bir üretilimdir. Gücün merkezileşmesini engellemek için debirey kavramını kimliksizleştirir, bireyi bir makina gibi algılar ve parçalar. Bireyi kabul etmez ama politikayı onun üretimi olarak kabul eder. Varlığın dönüştürücü potansiyelini etkin bir hareketlilik üzerinden tanımlar. Bu, varlığın kendine ya da çevresine müdahale ederken kullandığı dönüştürücü etkilerin aslında ona ait olmadığı, sürekli olarak el değiştirdiği anlamına gelir. Nesneyi şekillendiren bu güç sahiplenilemez. En fazla gereklidir. Anlık el değiştirmeler yaşayabilir. Çünkü canlılığını koruması için hareket halinde olması gereklidir. Sahip olma/sabit olmak kavramı ortadan kalkınca da bütün ortadan kalkar. O an için nesne değersizleşir.

1 Özneleşme (*subjectivation*) teriminin bireysel nesnenin inşası anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Yaşadığı sürecin koşullarını analiz ettikten sonra birey bilinç seviyesini bir üst düzeye çıkararak kendini etkileyen diğer dış süreçlere egemen olmasını sağlayacak bir üst irade geliştirmelidir. Tekelioğlu Foucault'un kavramı kullanışını şöyle açıklar. "Kişinin kendi hakikatini arama kaygısı, kendini bulma ilgisi, gövdesine ve ruhuna gösterdiği ihtimam, zevkle ve acıyla olan ilişkileri tam da kendilik teknolojisinin faal olduğu alandır. Bu sürekli değişen, katlanan, bazen tekilleşip bazen çoğalanan anlam alanında etik yan, buradaki anlamıyla kişinin sosyal dünyadaki yerini tarif kaygısı, bir süre avına, kişinin kendi hakikatinin peşine düşme ve sonunda kişiye özel bir dizi 'düşünce-davranışları' oluşturmaya neden oluyor" (1999)

Burada Deleuze ve Guattari'nin organsız beden kavramından bahsetmek yerinde olabilir. Kavram İkinci Dünya Savaşı sonrası Antonin Artaud tarafından kullanılmıştır. Artaud organizmanın kendisini fiziksel olarak suçlar. Deleuze ve Guattari terimi Artaud'nun kavramına gönderme yaparak kullanırlar. Artaud'nun önerdiği organsız beden organik anlamda bir beden değildir; acı çeken, tamamlanmamış, hastalıklı bir bedendir, sürekli yıkılma ve yeniden oluşum döngüsü içindedir. İkili bu kavrama birey seviyesinde güç ve iktidar ilişkilerini sokar, daha doğrusu bu ilişkilerin etkisi fiziksel olarak bedenin bütününden çıkartıldığında ne olabileceğinin tanımını yapar;

“ *organsız beden* organların karşıtı değildir. Organlar onun düşmanı değildir. Düşman organizmadır. *Organsız beden* organlara değil, organizma denen organların organizasyonuna karşıttır... organizmayı sökmek kendini öldürmek anlamına gelmez, aksine bedenini bütünsel bir yoğunluk devreleri, birleşimleri, eşikleri, geçitleri ve dağıtımlarını olanaklı kılacak bağlantılara açmaktır, mülklere ve mülkiyetsizliklere... *organsız beden* neyse onu sunar: arzuların bağlantısı, akışların birleşimi, yoğunlukların sürekliliği. kendi küçük makineni yaptın, ihtiyaç olduğunda diğer kolektif makinelere bağlanmak için hazır. “

3.POSTYAPISALCI POLİTİK GÖRÜŞE AİT BAZI KAVRAMLAR

Yapısal ve post yapısal düşünce biçimleri her iki kavramın da etki alanının sınırları belli olmasa da burada yüzeysel bir karşılaştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Yapısalcılık en basit tanımlardan biriyle açıklandığında, toplumsal yapıya (görünüşte ya da başka bir şekilde) toplumsal eylem karşısında öncelik veren yaklaşımlardan oluşur (Marshall, 1999) Yapısalcılık yapılaşmış bütünün ögeleri arasındaki örgütleniş biçimi üzerine yönelir.

Bu yöntemin kabulünden sonra öznenin tekrar devreye girdiği bir dönem vardır. İnsanın temel özelliği, onu bir tür yapan sembol üretmek ve doğayı kafasındaki temel bilinçsiz yapı yoluyla dönüştürmekse (yapı hep aynı kalmak yoluyla), ve artık o, aklıyla kuran, geliştiren uygulayan bir ayrı tür olarak varsa ve son olarak, biz hepimiz bu değişmez işleyişle akıl tarafından belirleniyorsak o zaman şöyle bir soru sorulabilir: Bu değişmez yapının gölgesinde “öznenin konumu” ne olacaktır? Bu soru aslında post-yapısalcılık olarak adlandırılan Fransız düşüncesi içindeki temel sorunlardan biridir. Mevcut yapının yıkılması üzerinden oluşan başka bir yapıyla kendini vareder.

3.1.Mikropolitik

Mikropolitik, bilinen politika kavramının ölçeklendirilmiş ve postmodern çalışmalarla birlikte hiyerarşisinden kurtulmuş halidir. Makropolitik bakış açısıyla politik düşünce devlet, ideoloji, millet gibi büyük oluşumlar üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bireysel olarak katılabilirliğin düşük olduğu bir düşünme-değerlendirme sistemidir. Bireysel etkileyebilirliği gözetmez. Daha önce Foucault'da bahsetmeye çalıştığım değerlendirmenin çalışan kimlik grupları üzerinden de yapıldığını varsayabileceğimiz bir yaklaşım içerir.

3.2.Arzu makinaları

Organizma ve arzu arasındaki bağlantı insanoğlunun evrimi boyunca sıkılaştıkça, katılaşır. Bu düşünceye paralel, Freud psikanalizin temelini oluşturan parçalardan biri olarak arzunun derecelendirilmiş noktalarını beden üzerinde “yerelleştiren” özel noktalar tanımlamaktır. (Baker, (2009) Deleuze ve Guattari’nin psikanalizi yıkma yönünde eleştirmeye başladığı noktada arzu makinaları kavramını ortaya attıkları görülür.

"Arzu hiçbirşeyden yoksun değildir... Arzunun gerçek varlığı bizzatıhi Gerçek'tir... Arzu gereksinimlerle beslenmez, aksine durum tam tersidir; gereksinimler arzudan kaynaklanır: Onlar arzunun ürettiği gerçek içinde karşı- ürünlerdir; (toplumsal) örgütlenme, arzuyu nesnel varlığından yoksun bıraktığı zaman o, bu gerçek içinde bırakılır, dağıtılır, boşaltılır. "

Deleuze ve Guattari'ye göre arzu, ilksel bir eksikliğe dayanmaz; ne de gereksinimlerden kaynaklanır; bunun yerine o, üretici arzunun üzerine gereksinimler ve eksiklik koyan, toplumsal olarak örgütlenmiş anti üretimdir. Çeşitli toplumsal üretim tarzlarını karşılaştırmının amacı, anti-üretimin gereksinimleri ve / ya eksikliği arzulama-üretiminin içine yansıtmanın koşulları ve farklı tarzlarını anlamaktır. (Holland, 2007)

3.3.Şizoanaliz

Şizoanaliz psikanalizin karşıtıdır. İlişkilerde olayın merkezini teke indirgeme çabasını reddeder. Parçalanmış olanı ya da çoğulu okumaya çalışır. Freud bilinçdışının geçmişe ait birşey olduğunu söylerken, Deleuze ve Guattari bilinçdışının bugüne ait olduğunu toplumun işleyişini parçalayıp yeniden yorumlayarak sunarlar.

"Nedir bir toplumun üzerinden geçen? Akışlar, daima akışlar; ve kişi de bir akış kupürüdür her zaman. Bir kişi bir flüks üretimi için bi çıkış noktasıdır daima, bir

akışalımı için bir varış noktasıdır. Herhangi bir türden bir akış; ya da birçok akış için bir kesme, bir engellemedir... Kodlamanın ve teritoryalleştirmenin (yerlileşme) temel araçları olarak akışları her zaman kendisiyle kodlamak olan temel sorunu budur sonuçta; işaretlemek.

Akıp o toplumu bir tür yersizyurtsuzlaşmaya sürükleyecek olan ise toplumun üzerine yerleştiği toprağı dağıtacak olan bir şey olmalı; ve bu bir felakettir. Deleuze ve Guattari toplumun üzerine yerleştiği toprak parçası değişimini kullanmış olabilir mi? Metafor olmaktan uzak bir kelime grubu gibi görünse de alt metin olarak yorumlanabilir. Yıkılan yok olup giden birşeyle karşılaşyoruz ama bunun ne olduğunu bilmiyoruz, hiçbir koda uymuyor, kodların altından kaçıp gidiyor. (Deleuze & Guattari, 1997) Bu kod -benzerlerinin altından geçip gidiyor gibi görüldüğü her seferde kapitalizm tüm bunları tekrar damgalar, üstelik bir aksiyom ekler ve mekanizma yeniden hareket etmeye başlar.

Bir şeylerin eksik olması, yokluk kıtlığı, bir toplum bunu kodlayabilir, toplumun kodlayamayacağı şey, bu şeyin ortaya çıktığı andır, ya da kendi kendine: şu herifler de kim orda! Dediği andır. O zaman ilk andan zor aygıtı harekete geçer, eğer bu kodlanmazsa, yok edilmeye çalışılacaktır. İkinci bir anda, iyi kötü bir şekilde yeniden kodlamaya olanak verecek olan yeni aksiyomlar bulmaya çalışır.

Aksiyom doğruluğu sorgulanamayan önerme demektir. Sistem kodlayamadığı flüksi aksiyomlaştırır. Yani tanıyamadığı akımı sorgulamaz ve öylece kabul eder. Önemli olan bu akışın içselleştirilmesi değil sadece sisteme dahil olması için uygun formata sokulmasıdır.

1 *deteritoryalleşmeye (yersizyurtsuzlaşma)* sosyolojik anlamda bir alan ya da bölgenin kontrol altından çıkması, oradaki hakimiyetin kaybedilmesi. Deleuze ve Guattari üretim eyleminden iş gücünü soyutlamak anlamında kullanmışlardır. 2 *Flüx (akış)* hareket halinde olma hali, tekrarlanan eylemlerin bir biçim olarak tanımı.

Deşifre edilmiş yersizyurtsuzlaştırılmış akış temelinde işleyen sosyal mekanizma: bir kez daha, bunun nedeni, toplulukların bununla ilgili fikirlerinin olmaması değildir; panik şeklinde sahiplerdi bunun fikrine; söz konusu olan bunu engellemektir. Bu, o ana kadar bilinen bütün sosyal kodların alt üst olması, çökmesiydi.

" Oysa şizofren, kenditarzıyla, kendine özgü sendeleyeni yürüyüşüyle, aynı şeyi yapıyor. Vebir anlamda kapitalistten daha kapitalisttir: flükslerideşifreder, yersizyurtsuzlaştırır ve o zaman, kapitalizmin ve şizofreninin yapısal özdeşliği türü oluşmuş olur."

Bu anlayışa göre şizofreni kapitalist oluşumun negatifidir. Bir anlamda şizofreni daha da ileri gider; kapitalizm deşifre edilmiş akışlar bağı üzerinden işliyordu, bir şartla, şöyle ki, para akışlarını, çalışma akışlarını vesaireyi sürekli olarak deşifre ederken, onları içine alıyor, yeni bir mekanizma tipi oluşturuyordu, sonra değil, aynı anda; bu mekanizma bir kodlama mekanizması değildi, aksiyomatik bir mekanizmaydı.

Bu şekilde kapitalizm tutarlı bir sistem kurabiliyordu sonunda; deşifre edilmiş akışların aksiyomatik dizgesinin ve akışların kodlanmasının hangi noktada derin bir şekilde ayrıldıklarını söylememiz koşuluyla.

Oysa şizofren bundan fazlasını yapıyor, aksiyomlaştırılmasına izin vermiyor artık, kodlanmasına izin vermiyor (yer, alan vs. yok), territoryalleştirilmesine (yerlileştirilmesine) izin vermiyor, deşifre edilmiş akışlarla hep daha ileri gidiyor, gerektiğinde akışlar bile ihtiyaç duymuyor.

Bunlar hangi ilişki içerisinde birlikteler? Sorun burada başlamaktadır. Kapitalizm-şizofreni ilişkisini daha yakından incelemek gerekiyor; şuna dikkat etmek gerekiyor: Bu doğru mu ve hangi anlamda doğru? Kapitalizmi deşifre edilmiş flüksler temelinde, yersizyurtsuzlaştırılmış flüksler temelinde işleyen bir mekanizma, bir makina olarak tanımlayabilir miyiz? Hangi anlamda tüm sosyal oluşumların negatifidir? Buradan çıkarak, şizofreni hangi anlamda kapitalizmin negatifidir? Dekodajda ve yersizyurtsuzlaştırmada daha ileri gittiği doğru mu ve nereye kadar

gidiyor? Nereye sürüklüyor, yeni bir dünyaya doğru mu, hiçbir yere mi, ya da tufana doğru mu?" Kapitalizm deşifre edip- aksiyomlaştırır, bu yolla decode eder ve sisteme katar. Şizofren ise deşifre edilmiş flüksleri birbirine ekleyerek sonsuza bırakır.

3.4.Şizoanalitik anti üretim

Şizoanalitik anti-üretim kavramı, Marx'ın "üretim güçleri ve ilişkileri" nindiyalektiği olarak göndermede bulunduğuşeyeiktidarmeselesinin sokar. Marx'a göre, verilibertoplumda üretiminaldığı biçimi üretim ilişkileri belirlese de, üretim güçleri daima birincidir.

Marksist çerçevede üretimle ilgili olmayan toplumsal etkinlik tümüyle oldukça şekilsiz olarak değerlendirilir.yeniden üretim alanına gönderilir. Şizoanaliz göre , üretim güçleri öneminisürdürürve kendi özerk dinamiklerinin bir arzulanı ve ifadesi olarak kkorur, ancak onlara anti üretim ilişkileri tarafından biçim ve amaç verilir.

Şizoanaliz en basit anlatımıyla psikanalizin ve onun öngördüğü bireyin bilinçaltı sınıflamasının yıkımıdır. Daha doğrusu bilinç dışı kavramının ortaya çıkışıyla birlikte insanın bilinçli davranışlarının arkasındaki temel nedenleri anlamaya yönelik bir sistematığın yeniden değerlendirilmesidir. Freud'a göre bilinç dışı süreçleri gerçekten bağımsızdır. Bu katmanda haz ilkesinin hükümleri geçerlidir, dürtü ve istekler bu ilkeye bağlı olarak boşalım ve dolum ararlar. Arzu haz ilkesinin öncüsüdür.

Baker'e göre, Deleuze için arzu her zaman toplumsal alanda çeşitli düzenlemeleri amaçladığından devrimci bir niteliğe sahiptir. "Arzu kişisel ve nesnel koordinatların dışındadır, bir süreçtir." "Bir öznenin içinde değildir, bir nesneye doğru da gerilememiştir." "delirmenin" (delirium) bir öz olmaktan çıkarılarak ikincil olan önemine kavuşturulması, "hastalığın ürettiği" varsayılan bütün kısmî semptomların ise "gerçeklik" düzleminin ta kendisi haline getirilerek öncelik kazanmasıydı. Anlaşıyor ki psikanaliz "üretim"i tersinden kavramıştı: Üründen önce, bizzat üretimin kendisinin de üretilmesi gerektiğini farkedememişti. Peki, üretim nerede üretiliyor?

Şizo-analiz üç işlem yapmak demektir:

Yıkıcı bir iş: oedipçi ve kastrasyon (kısırlaştırıcı etkisi olan) yaratıcı yapıları havaya uçurmak; bilinçaltının kastrasyonun vs. olmadığı bir alanına varmak için; çünkü arzu mekanizmaları bunu bilmezler.

Olumlu bir iş: Foksiyonel larak izleme ve analiz etme işi: yorum yapılacak bir şey yok. Bir mekanizmayı yorumlayamayız, işleyişini ya da arızalarını kavramaya çalışırız, arızalarının nedenini.

Üçüncü görev: Arzu mekanizmaları sadece sosyal mekanizma yatırımları yaptıkları sürece çalışırlar. Peki bu libidinal yatırım tipleri nelerdir? Ön bilinçli çıkar yatırımlarından farklı olan, şu cinsel yatırımlar -sevdiğimiz bütün varlıklar üzerinden, bütün aşklarımız bir yersizyurtsuzlaştırma ve yeniden territoryalleştirme kompleksidir; sevdiğimiz şey melez birşeydir daima, bir yersizyurtsuzlaştırma ve yeniden territoryalleştirme hareketidir. Psikanalizin bireyi indirgediği mekan olarak kabul edilebilecek divanın zayıf ve isterik territorialitesi değildir bu: ve sevdiğimiz her varlık üzerinden yatırım yaptığımız şey bir sosyal alandır, o sosyal alanın boyutlarıdır.

4.REHHOFF'TAKİ BİNANIN SÜRECİ

4.1.Tarihçe

Ledigen haus 20'inci yüzyılın başlarında özellikle liman çevresinde çalışan işçilerin konaklaması için yerel yönetimin desteğiyle yaptırılmış bir bina. Geçmişindeki temel ticari ve sosyal eşikleri şu şekilde açıklamaya çalışabiliriz.

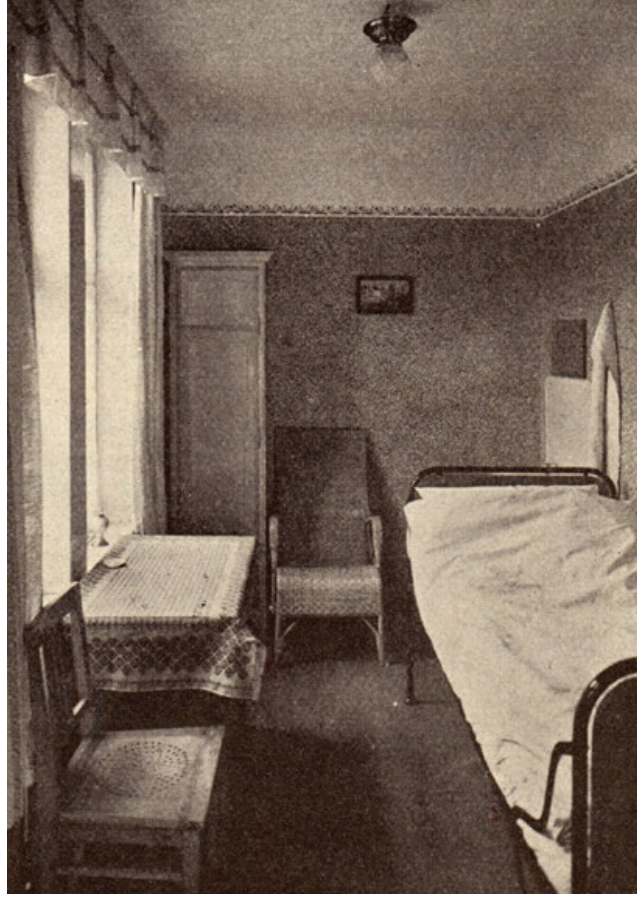
Öncelikle bu şekilde tanımlanan bir binanın kentte hangi koşullarda ortaya çıktığına bakmak iyi olabilir. Hamburg 19'uncu yüzyılın sonundan itibaren politik olarak aktif olan işçilerin organizasyonu sonucu gerçekleşen eylemlerle daha çok karşılaşmaya başlar. Özellikle 1896-97 yıllarında yaşananlar büyük liman işçileri eylemi olarak oldukça fazla anılmaktadır. Bu tarihten sonra her seviyeden liman işçisinin çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle birlikte konaklama sorunu da ortaya atılır. 1900 yılıyla beraber şehir büyük ölçekli yıkma, yeniden yapma ve kamulaştırmalara sahne olacaktır. Bu doğrultuda 1900-1912 yılları arasında özel mülkiyete ait 9 büyük arazi kamulaştırılır, 28 milyon mark harcanır. Üçyüz bina yıkılır ve bambaşka bir yol düzenlemesi yaratılır. Hamburg Yapı Ortaklığı, içinde Rehloff Sokağında bulunduğu şehrin Neustadt (yenişehir) denilen bölgesinde pek çok konut projesine önyak olur. 1911'de söz konusu arsa satın alınır. Aynı yıl mimar William Ernst Behrens'e verilen on beş adet dört katlı binanın projesi yüz yetmiş adet apartman ve bu bekar evini içermektedir. Mimar tüm blokların düzenlenmesi, kat planları ve iç mekan tasarımıyla da sorumludur. Bu arada Belediye Komisyonu bu yenilemenin ve kapsamındaki yeni binaların koşullarını katı kurallara göre denetlemektedir. Yapı Ortaklığı ve Hamburg yerel yönetimi arasındaki satış anlaşmasında binanın gelirleri yirmi yıllık bir süreçte öngörülür. "Yapı Ortaklığı gelecek yirmi yıl boyunca binadaki oda sahiplerinin ödeyeceği kirayı miktarını %10 dan fazla arttıramaz. Ayrıca bu yirmiyıldan önce binayı satma hakkı da vardır. Bu düzenlemeler Rehloffstrasse sakinlerine uzun süreli sabit kira garantisi verir.

Yapı Ortaklığı'nın sahiplenmesinden 2.Dünya Savaşına kadar geçen süreye dair az şey bilinmektedir. Savaşta yoğun olarak tahrip edilen bölgenin içinde kalmıştır. 60'lardan 80'lere kadar Yapı Ortaklığı kiracılarına anlayışlı davranmıştır. 90'larda ise kar odaklı bir politika izlemeye başlamıştır. 2005'te yapı "daha İyi bir Yaşam" isimli Münih Emlak Fonu'na devredilir. Ama Yapı Ortaklığı'nın şemsiyesi altında işleyişine devam edilir. Bu işleyişin değişimine ait planlarsa güney bölgeler için geçerli olan Neustadt Koruma ve Sosyal Düzenleme yasasına göre (1995- 172. madde- cümle 1) (bu yasa Neustadt'daki sosyal konut nüfusunu da içerir) Münih Emlak Fonuyla yapılan anlaşma 2013 yılına kadar geçerlidir ama yenilenebilir.

Şekil 4.1 :Ledigen Haus, koridor, 1922

2008'den 2009'a kadar olan zamanda odalar sosyal servis tarafından belirlenen 250 euro ücretle tekrar kiralanmaya başlar.

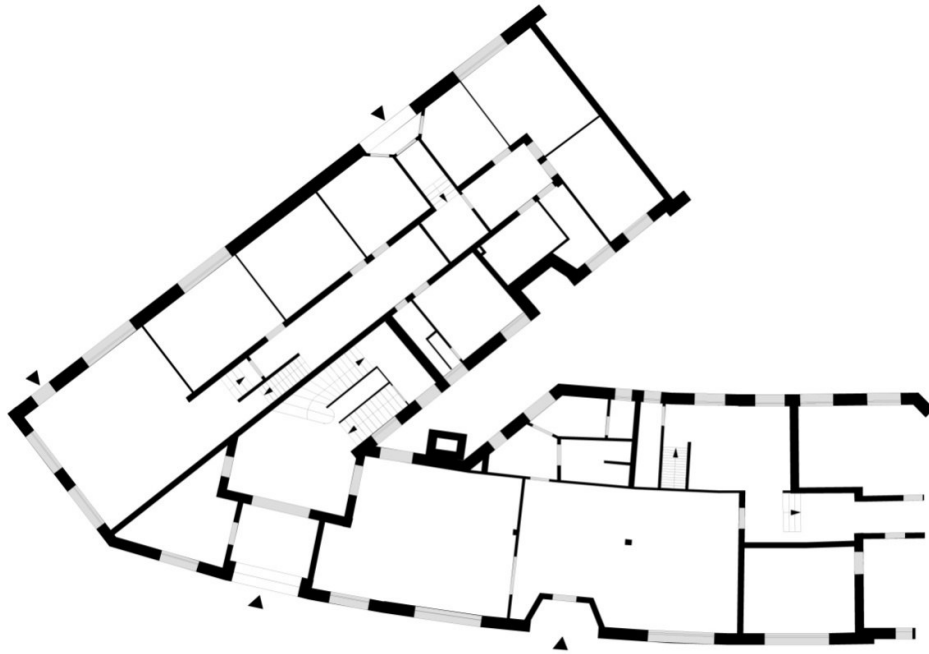
Şekil 4.2 :Ledigen Haus, işçilere ait odalardan biri

13.07.2009'da Rehhoffstraße, Herrengaben, Pasmannstraße yani tüm yapı adası Danimarkalı yatırımcı tarafından satın alınır. "Core Property Management" tanıtımında özellikle büyük Alman kentlerinde konut yatırımlarıyla ilgilendiğini söylemektedir. Ekim 2009'da bina için öngördükleri yeni planlar bu odaları daha pazarlanabilir hale getirecek şekilde birleştiren öneriler. Bu öneriler kent sosyal düzenini koruma kurulu tarafından da reddedilmişler.

2011'de Arbeitsgemeinschaft kurulur. Bir sivil toplum örgütü olan bu yapının şu andaki ilk farkedilen işlevi binanın durumunu insanlara anlatmak. Bu yönde özellikle 2012'den sonra mevcut durum pek çok medya kanalı üzerinden kamuyla paylaşılır.

4.2.Güncel Durum

Ledigen Haus'un şu anda 55 sakini var. 2009'da binayı satın alan yatırımcı, binanın içinde bulunduğu Bölge Ofisi'ne bir yenileme başvurusuyla gidiyor. Bu teklif Neu Stadt Sosyal Koruma kurumu tarafından reddediliyor. Ve bina sakinleriyle bir anlaşmaya gidilmesi öneriliyor. Yatırımcı tarafından önerilen yeni planlarda fazla seçenek olmadığı tartışılıyor. Ve yatırımcının yasal olarak sonsuz sayıda itiraz etme ve yeni öneri götürme hakkı var.

Rehthoffstrasse 1-3_Grundrissstudien_Erdgeschoss_M 1:200_07.03.2012

a c o l l a g e
architektur
urbanistik

Şekil 4.3 :Ledigen haus, güncel zemin kat planı

Binanın yapılış amacı üzerinden şekillenen fiziksel özelliklerine tekrar bakmak gerekebilir. Ledigen haus öncelikle bekar işçilerin konaklama ihtiyacını karşılamak için yapılmıştır. Zamanla bu gruba askerler, kentte geçici küçük işler yürüten tüccarlarda katılır. Söz konusu insanlar için böyle bir seçimin gerçekleşmesinde başlıca etken bu konaklama biçiminin ucuz olmasıdır. Tek başına yaşayan ve zaten

zamanının çoğunu oraya çok yakın olan limanda çalışarak geçiren biri için 9 m² lik bir oda tasarlanmıştır. Her katta çamaşırhane, mutfak ve banyo alanları çözülmüştür. Binanın zemin katında özenli bir iç mekan tasarımıyla dikkat çeken oturma alanları, restoran görünümüne yakın bir yemekhane, bu yemekhaneye ve sakinlerin kendi yemek yapma isteklerine hizmet eden genel bir mutfak ve okuma odası bulunmaktadır. Bilinen işçi lojmanı tipolojisiyle karşılaştırıldığında Ledigen Haus aile kurumunun olmadığı bir sosyal yapıda daha derli toplu bir çözüm sunar. Aynı zamanda sakinlerinin hissediyor olabilecekleri toplumsal baskıyı da azaltır. Bir aile için planlanmış olan bir apartman dairesi bu işçiye uygun değildir. Sonuç olarak elbette iş odaklı bir konaklamadır bu. Ama öte yandan bireyi tek başına ele alarak fiziksel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını optimum düzeyde çözen bir yapı vardır. Bu yapı sakinlerinin yaşama alışkanlıklarını değiştirmiştir denemez. Yapı sadece koşulları bir araya getirmiştir. Koşullar güncelliğini yitidiğinde, ortaya çıkmasına neden oldukları yapı da işlevini yitirmektedir. Burada heyecan verici olan yapının yeni duruma nasıl tepki vereceğidir, kendini yok mu edecektir yoksa parçalayıp tekrar mı birleştirecektir? Mekanın toplumsal akımların hızına yetişemediği açıktır. Bu durumda her iki olasılığın da getirdiklerini tartışmak yeni ilişkileri ortaya çıkaracaktır.

Danimarkalı yatırımcının açıklamalarına bakıldığında binanın onun tarafından nasıl yorumlandığını anlamak zor değil. 1 2011 Haziran ayında Panorama Nord isimli bir porgramda verdiği röportajda şu şekilde açıklamalar yapmış; " Bir yatırımcı için yoğun bir kentsel doku içinde konut projesi önermek son derece çekicidir. Çünkü boş bir daire için yüksek talep var. Her on kiracıdan beşinin ev problemi var. Bu ticari açıdan iyi bir iş anlamına gelir. Kiraları arttırabiliriz."

4.2.1.Neustadt, Hafencity, Hamburg

Yatırımcıyı da cezbeden binanın içinde bulunduğu doku tarihsel açıklamalardan anlaşılacağı üzere limana oldukça yakın olan Neustadt bölgesi. Şu anda Hamburg'un en yoğun kentsel müdahale alanı olan Hafencity'e oldukça yakın. Ki bu alan şu an yatırımcılar için bir çekim noktası haline gelmiş durumda. Yapım faaliyeti onun beraberinde gelen bir çok disiplini buraya çekiyor. Hamburg çıkışlı Avrupa'da

oldukça fazla tiraj yapan haftalık dergi Spiegel'de Ağustos 2010'da çıkan bir 2 yazıda bölgeye dair neyin planlandığına, kimlerin planlama sürecinde söz hakkı olduğuna dair ipuçları bulmak mümkün. Yazara göre en önemli nokta çoktan oraya yerleşmiş olanlarla yeni imar önerileri arasında bir diyalog yaratmak içi hacana çaba. Çünkü bu sürecin sonunda alanda 12.000 kişiyi barındırabilecek kapasiteye sahip 5.800 konut birimi, mesai saatlerinde ise 45.000 ile 50.000 arasında insanın çalışacağı iş merkezi hacmi öngörülüyor. Şu an içinse sadece 1.550 kişi alanda konaklıyor, 6.000 kişi çalışıyor. Hafencity üzerine yapılan tüm öngörülere bir tarafa Hamburg şu anda Almanya içinde konut sıkıntısının en fazla yaşandığı şehir. Kiralar genel olarak çok yüksek ve kiralanan ev sayısı çok az. Banliyölerdeki yerleşmiş sosyal yapı konutların hızlı bir şekilde el değiştirmesi için çok elverişli değil. Dolayısıyla yeni olasılıklar merkezde aranıyor.

Bölgede yaşamaya başlayan ilk insan gruplarıyla iletişimi arttırmak için sosyolog Marcus Menzl danışman olarak seçiliyor. "Tamamen yapılandırılmış bir çevreye sahip olup, insanlardan sadece gelip o çevrenin içine yerleşmelerini bekleyemezsiniz. Bu sistem çalışsa bile bütünüyle yoruma açıktır. Amaç bir denge bulmaya çalışmaktır. Yapılar, özgürlükler ve imkanlar arasında." Menzl doğru dengeyi tutturmanın ne demek olduğunu şöyle örnekliyor. "2008'de 40'ı çocuk olmak üzere 600 sakini olan bölgede bir anaokulu ve oyun alanı olmadığını farketmek şaşırtıcıydı." Sakinlerle yapılan röportajlarda da ebeveynlerin listesinde oyun alanının ilk sırada olduğunu görülür. Bu yüzden geçici bir alan yapılmaya karar verilir. Aileler bunun üzerine kötü havalarda kullanılabilecek kapalı bir alana da ihtiyaçları olduklarını söylerler. Yönetim bunu yapacaklarını fakat sorumluluğu ailelerin üstlenmesi gerektiğini söyler. Yarisını yönetimin yarisını ailelerin karşıladığı masraflar sonucunda bir alana sahip olunur.

Şekil 4.4 :Ledigen haus, iç avlu fotoğraf

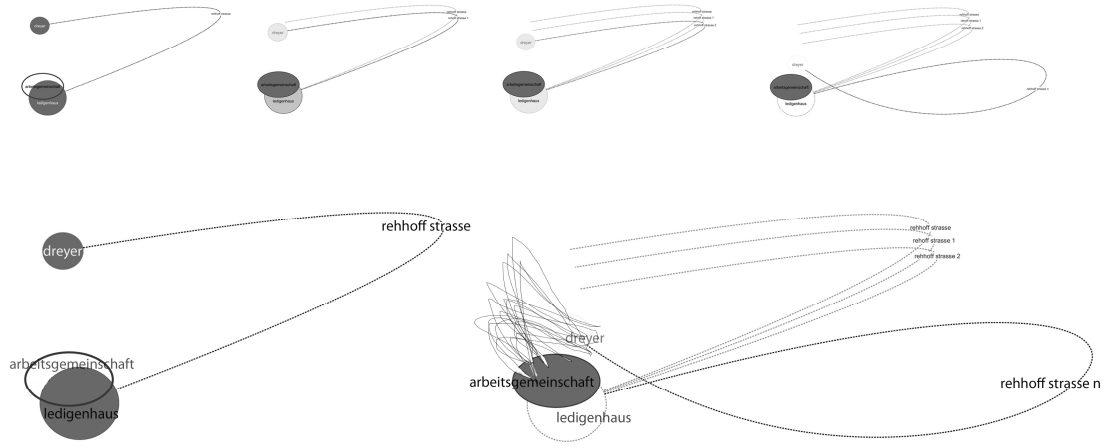
4.3.Arbeitsgemeinschaft

Arbeitsgemeinschaft'ti bu tür bir arabulucu olarak değerlendirmek yeterli bir başlangıç olmayabilir. Hafencity'e yapılan genel müdahalelerin halka yansıyan yüzünde bu tür açıklamalar iyi niyetli olanlar. Rehhoff'takine benzer haberleri özellikle son bir yılda daha çok duymaya başladıklarını söylüyor bu birliktelikteler. Bu yüzden konut sıkıntısının gerçek ve daha çetrefilli olan yüzünün yönetim tarafından göze alınmaya başladığı kanısındalar. Arbeitsgemeinschaft farklı disiplinlerden gelen bir grup insanın Rehhoff üzerine kafa patlattıkları bir tür sivil toplum örgütü. Bu oluşum ve bina üzerine, Hafencity Kentsel Tasarım Bölümünde doktora öğrencisi olan ve mimar olarak grubun içinde yer alan Sarah Asseel ile yapmaya çalıştığımız bir sohbette daha ayrıntılı konuşuyoruz. Diyalogdan araştırmaya yön verdiğimi düşünüyordum bir kaç parçaya yorumlayarak yer vereceğim.

"..bu işe nasıl kalkışıldı, yani onlar bize nasıl ulaştılar. Bu bizim de sorduğumuz bir soruydu. Yazdı sanırım ve oturuyorduk. Bu içinde olduğumuz alanın pencereleri var ve yaşlı adamların gelip geçtiğini görebiliyorduk. Binanın önünde küçük bir bahçeleri var. Onunla ilgileniyorlardı. Tesadüfen konuşmaya başladık. Problemin ne olduğunu biliyorduk. Ve "Evet, gelin konuşalım." dedik. Bu şekilde fikir ortaya çıktı. Bir yıldır çalışmalarımızı sürdürüyoruz."

Burada ilginç olan nokta; işlevsizleşmeye başlayan mekanın yine sosyal ve ticari ilişkiler içinde kendine bir yer bulup bağlı olduğu bir üst ölçekteki yapının dönüşümünü etkilemesi. Sonuç olarak herşeyin düğümlenişi bir avluda karşılaşan insanların birbirlerine sorunlarını anlatmalarıyla başlıyor. Restoran alanının tasarlanan işlevini yitirmesi ama fiziki varlığını koruması onu başka bir işlev bulmaya itiyor. Bu durumda garip bir ilişkiler yumağı ortaya çıkıyor. Ve insanları biraraya getiriyor. Birbirleriyle iletişime geçmeye zorluyor. Söz konusu yapının içindeki insanların yaşam alanı seçimlerinin bu noktada açıklanması gerekli. Savaş sonrası yılların işçi yaşamını idealize eden konaklama biçimi olarak single house'un, günümüzün konut sınıflandırması içinde yeri yok. Ama aslında var sadece formu ve ismi değişik. "stüdyo" tipi olarak tanımlanan evler günümüzde tek başına yaşayan çalışan insana sunulan bir seçenek. Rehhoff'a talip olan yatırımcı, binanın şehrin

merkezinde yer alan konumu göz önünde bulundurduğunda yeni kullanıcı profilini can evinden vuracağını tahmin etmiş görünüyor. Binanın, limana ve yeni kentsel planlamalara göre çevresinde planlanan ofis merkezlerine yaya olarak ulaşılabilir konumda olduğunu belirtmiştik. Bundan bir kaç on yıl öncesinin toplumunda çalışan insanın barınma durumunu karşılamak için devlet eliyle yapılan bina şu an güncel sosyal yapıdaki başka bir çalışan profili için değiştirilmeye çalışılıyor. Böyle bakıldığında durum oldukça makul. Ama değişim mekanın fiziksel varlığıyla ve üzerinden oluşmuş ilişkilerle karışıklık içinde. Tam da bu yüzden yeni ilişkiler doğurmak peşinde. Öyleyse mekanın kendi değişimine direnişi ne yönde? Kendini yok mu ediyor yoksa bu mümkün değil mi? Bu an kullanıcıyı ve ona tanıklık edeni nasıl etkiliyor?

Şekil 4.5 :Ledigen haus, grafik

Arbeitsgemeinschaft'i oluşturanlar arasında tasarımcılar, sosyologlar, tıp öğrencileri, mimarlar var. Bu insanların konuya birey olarak nasıl yaklaştıklarını ve aslında dürüstçe içinde bulundukları toplum hakkında ne düşündüklerini anlamaya çalışıyorum. Onlara göre konunun özü nedir ve hangi ölçekleri etkiliyor? Yapılan tartışmalar içinde etkin rol alan, Hamburg Güzel Sanatlar Üniversitesi Görsel İletişim'den mezun olduktan sonra politik gruplarda iletişim ve iş yönetimi

konusunda çalışmalar yapan Eugene Regensburg'un şöyle düşünceleri olduğunu söylüyor Sarah.

"Bize göre, aslında bu Eugene'nin söylemeye çalıştığı birşey.. Konu aslında yalnızca Ledigen Haus'la ilgili değil. Konu ev/konaklama kavramının değişmesi ve politikacıların bunu nasıl algıladığıyla ilgili.. Ledigen Haus'la başladı daha sonra bütün bloğu içine aldı. Bir yol bulunmaya çalışılıyor. Toplumun derinine inemeyen yüzeysel politik çabalara karşı 'Hey dur! Biz buradayız!' demenin bir yolu olmalı ve bunu ileri götürmenin. Öte yandan bu topluluktaki insanlar için devam etmenin nedeni sadece ilginç olması, eğer gerçekten ilginç bulmasalardı bütün politik görüşleri bir tarafa, o an bırakıp gidebilirlerdi. Böyle bakınca delilik gibi duruyor. Çok bireysel bir çaba. Şu anda hiçbirşey olmayacağını bilseler bile oturup beş yıl bunun üzerine çalışabilirler. Ama yetkili birinin durumun aslında nasıl olduğunu anladığı anı düşünmek bu ilgiyi ayakta tutmaya yetiyordur diye düşünüyorum."

4.3.1. Komün evler

"Ben ve Mathias için ilginç olan tarafı ise bu durum için mimari bir çözüm önerisi getirmeyi planlamamız. Komün evleri konusunda çalışmaya başladık. Kavram Rus konstrüktivist düşünceden temelleniyor. Onlarda teoriyi oldukça ilginç buldular. Dün Neustadt'daki asıl problemin insanların biraraya gelip konuşabilecekleri bir yer olmaması olduğunu konuşuyorduk. Tam da bu nedenle yönetimin insanlardan daha güçlü olduğunu düşünüyorum. İnsanlar bir araya gelmiyorlar. Çünkü bunu yapacakları bir yer yok."

Bu durumda, insanların biraraya gelmemelerinin tek nedeni olarak, bu düşünceye hizmet edebilecek bir mekanın varolmamasına vermek pek mimarca bir yaklaşım olur. Ama yine de, konstrüktivist düşünceye ait ideal kent söyleminin çıkış noktasının süreç olarak Rehhoff'la bir çok noktada kesiştiğini söylemek doğru olacaktır. 20.yy 'ın ilk onyıllarında hızlı bir endüstrileşme, kentleşme ve sosyal dönüşümle karşı karşıya oldukları gerçeğiyle yüzleşen Sovyet entellektüelleri kentsel ölçekte ideal yaşam alanına dair hayaller tasvir etmeye başlamışlardı. Radikalsol düşüncenin bu yaratıcı çıktısı aslında çok disiplinli bir harekettir. Sadece

mimarlar ve bürokratlar değil, ressamalar, fotoğrafçılar, grafik ve ürün tasarımcıları da bu hareketi beslemektedir. Genel kanı merkezi kaydırmaktır. Teorisyenler durum için çeşitli methodlar önermiştir. Doğrusal kent, Kentçi süper-komün, anti kentçi mobil şehir bunlardan bazılarıdır. Scott, bu önerilerin Amerikan banliyö anlayışına çok yabancı olan bir anlayışın etkileyici örnekleri olarak görülebileceğini söylüyor. (2002)

Dört ideolojik tema Konstrüktivistlerin biçimlerindeki sosyal altyapının temelini oluşturuyordu. İlkine göre Feminist düşüncenin radikal tarafı aile dokusunu yeniden üretmeliydi. Bu da ev algısının ve formunun yeniden biçimlendirilmesi anlamına geliyordu, kadının iş yükünü azaltmak, çocuğu evin etki alanından uzaklaştırmak, evliliği bireyler arasındaki gönüllü ve açık anlaşmalara müsait bir yapıya getirerek pragmatik yüklerinden özgürleştirmek. İkinci olarak sosyalist vatandaşların boş zamanlarında işçi kulübü merkezli bir kültürel kurumlar ağında yer almaları öneriliyordu. Bu özgün komünist kurumlar aynı zamanda mahalle planlarının kalbi şeklinde çalışılacaklardı. Üçüncü tema "sosyal yoğunlaştırıcı" fikridir. Bu fikir, mimarlığın doğrudan tekil aileye ait olan evin özel alanını sınırlayacağını öngörür. Bunun yerine ortak bir sosyalleşmeyi ve katılımı destekleyen bir sistematik geliştireceğine inanır. (Khan-Magomedov, 1987) Birimler kişisel mutfak, yaşama ve temizlik alanlarından bağımsızlaştırılmıştır. Bir birim toplamda 27 m²'dir. (Kopp, 1970)

Mimarlık ürünü toplayıcı bakışla var olmaya zorlandığı noktada aile birimini yıkıyor. Bu yolla yaşama biçimleri tanım olarak aniden ikiye indirilmiş oluyor. Fonksiyonlar arasındaki geçişlerde ortadan kalkıyor. "Tek başına ya da hep beraber" Bireyselliğin ön plana çıkarıldığı tekil bir varolma süreci ideolojik olarak tanımlanırken, bireye özgü olan göz ardı ediliyor. İnsandan anonim bir varlık gibi bahsedilerek , insan bir makinanın parçası kabul ediliyor. İlişkileri sadece topluluğun genel varlığının sürekliliğini sağlayacağı derecede göz önüne alınıyor. Aynı zamanda bireyin zaman algısı tek başına kaldığı anlarda programlama üzerinden kurgulanıyor.

Mannheim (2002) ideolojileri içerik yanılsamalarından oluşan tasarımlar olarak görür. İçinde bulunduları toplumun durumunu bütünüyle değerlendiremezler.

Ütopyalar ile ideolojiler arasında karşılıklıardan doğan bağlantılar vardır. İdeoloji egemen, ütopya ise bağımlı toplumsal kategorilerin bakış .açılarını oluşturmak üzere ortaya çıkan, tekil yaklaşımların ötesindeki bütünsel düşünce örüntüleridir. Öte yandan bu iki kavramı birbirinden ayrı düşünmek zordur, çünkü toplumun ilerici tabakalarının ütopyaları çoğu zaman ideolojik unsurlar içerir.

Ledigen Haus ile komün evleri sisteminin karşılaştırıldığı noktada benzerlikler olduğu kadar çelişkiler de bulmak mümkündür. Amaç böyle bir değerlendirme yapmak olmasa bile bunlar olumlu ya da olumsuz olabilir. Öncelikle komün yaşamın önerilen detaylarında aydınların getireceği senteze dayalı olarak geliştiriliyor olması samimiyetinin sorgulanmasını gerektirir. Bilgi toplumsal olarak belirlenir. Buradan aydınların düşünsel konumlarının da toplumsal olarak belirlenlendiğine ulaşırız. Aydın toplumdaki belirlenme ilişkilerinden kurtulamadığı için öngördüğü özgürlük tanımı kendi içinde bir paradoksa dönüşür. (Mannheim, 2002) İdeal kent hangi koşullarda aydınların getireceği bir senteze dayalı olarak geliştirilebilir? Arbeitsgemeinschaft Ledigen Haus'takilerle kurduğu ilişkiler ve içinde bulunduğu özel durum itibariyle kesinlikle bundan daha fazlasını ifade eder. Ama sosyal altyapı olarak esinlendiği oluşumun ortaya çıkışındaki bu sezgilerin fiziki kararları etkilemesi kaçınılmazdır. Durumların özgünlüğü ideali aşmak zorundadır. Aksi halde onlar üzerinden gelişen söz konusu üretimler sosyal bilimler için çoktan geçerliliğini yitirmiş olan metodlardan öteye gidemezler.

Bir benzerlik noktası olarak ise iki sistemin de yaygın aile yapısının dışına çıkmaları ve yaşam alanlarının formlarını doğrudan bu anlayışla ortaya çıkarmaları sunulabilir. İki durum da bir ilişkiler ağı olarak ele alındığında; bu ağlar farklı katmanlarda duruyor olmalarına rağmen üzerlerinde yer alan noktalar zamansal çakışmalar yaşar. Sanayi toplumu metropolünün fiziksel koşullarında sıradan insanın yaşamı kitlesel üretim süreçleri odaklı bir programa oturtulmuştur. 20.yy'ın ilk onyılında dönemin sosyopolitik koşullarına uygun olarak yalnız yaşayan işçiler için barınma alanı. Form eşzamanlı koşullar tarafından biçimlendirilmiştir.

Komün evleri ise ideolojik çerçeveye oturtulmuş çalışma senaryolarına uygun bir form öngörüsüdür. Bireyin içsel ve toplumsal üretimi gözetilir. Form tasarlanan

idealler tarafından biçimlendirilmiştir. O halde komün ev düşüncesinin bir anlamda Rehhoff'ta uygulandığını söylemek yanlış olmaz. Bu ortak zeminin ne olduğu sorusu önem kazanmaktadır. Komün ev modeli üzerine veri eklenmesi gereken bir simülasyon olarak değerlendirilip sonuçlarının tatmin edici olup olmadığına bakılmalıdır. Belki de tamamen göz ardı edilmelidir. Çünkü güncel durumda çıkarların birleşmesinden değil çatışmasından bahsediyor olmak daha gerçekçidir. Bu koşullarda ortak bir sosyal bilincin oluşması değil, çıkar dengelerinin sağlanması daha sürekli bir çözüm getirecektir.

4.3.2. Taktik - Strateji

"...Politikacıların söylemlerinde Neustadt'daki mevcut sosyal altyapıyı korumak gibi bir tanım var. Çalışıp çalışmadığı sorgulanmadan bir sosyal altyapıyı korumak adına girişimde ne anlama geliyor olabilir? Bu söylem, artık medyanında aktif olarak içinde bulunduğu sisteme sunulan bir demeç gibi. Açıkçası bugün ortaya çıkıp 'Evet Neustadt'ı boşaltıyoruz, Ledigen Haus'u boşaltıyoruz.' demek zaten ev konusunun büyük bir sorun olduğu şehirde tepki yaratacaktır. O yüzden böyle bir senaryonun gerçekleşmesi şu an için bize pek olası görünmüyor. "

"Öte yandan, bizim içinde şöyle demek çok ütöpik ' Evet, arbeitgemeinschaft kazanacak ve herşey iyi olacak.' Gerçekten ne olduğunu anlamak gerekiyor. Geçen hafta bölgedeki tüm bürokratların ve yatırımcıların katıldığı bir toplantı düzenlenmiş. Tartışılan konu da, semtin sakinlerine nasıl ulaşılabilceği ve bu insanlarla nasıl çalışılabileceğiymiş. Ama en baştan saçma geliyor. Çünkü bunu yapmanın yolu söz konusu insanları bu toplantıya çağırmaaktır. Bu tespitin artık politik bir eleştiri olarak bile değeri yok. Eugene'e göre sosyal yapıda medyanın yakalayabileceği bir takım hatlar var. Bunları kırmamak şartıyla yapabileceklerinin en fazlasını yapmaya çalışıyorlar. Biz tüm aktörlerin içinde olduğu bir haritalama yapmaya çalışıyoruz.."

De Certeau gündelik hayatı taktik ve strateji kavramlarıyla çözümlemeye çalışır. Bu düşünceye göre strateji, bir arzu ve güç nesnesi söz konusu olduğunda ortaya çıkan kuvvetler arası ilişkilerin bir dökümü gibidir. Bu arzu ve güç nesnesi bir girişim, şehir hatta bilimsel bir kurum bile olabilir. Özü itibarıyla çevreden izoledir. Strateji,

kendinden dışsal olarak ayrı olan sınırları uygunca belirlenmiş bir yer tanımlar. Bu yerin yeni ilişki üretimi için zorunlu olduğunu varsayar. Yarışmacılar, düşmanlar, çalışanlar ya da araştırma özneleri sözkonusu yerin üreticileridir. Politik, ekonomik ve bilimsel rasyonellik bu model üzerine yapılandırılır. Diğer yandan taktik herhangi bir uygun ve sınırları bütün olarak görünebilen bir yer tanımını yapmaz. Taktiğin yeri diğerine aittir. Bu yüzden bir yeri yoktur da denebilir. Diğerinin mekanına yavaşça ve parça parça sızar. O mekanda an'a bağlı bir uygunluk ya da üstünlük kazandıktan sonra geri çekilir. Dolayısıyla her zaman tetiktedir. Bu haliyle gücün üstünlüğünü ortadan kaldırır. (1984)

Arbeitsgemeinschaft ve medya aracılığıyla ortaya çıkan tüm ilişkileri bir tatktikler silsilesi, yatırımcı ve bürokratların yaratmaya çalıştıkları rekabet ve sözde duyarlılık ortamını da bir strateji olarak değerlendirebilir miyiz? Bu değerlendirmeye göre haritadaki tüm aktörlerin çıkarına bir süreklilik sağlamak mümkün olabilir. Eğer denge bu süreklilikle ya da onun getirdiği anlık bir fırsatla sağlanacaksa mümkündür de. Rehhoff'da yaşayan insanların alışkanlıkları ve yatırımcının verilmiş haklarının etaplanmış bir süreçte çözüldüğü bir öneri basının beklenenin üstünde insana ulaştığı bir anda en uygun çözümmüş gibi gelebilir ve denenebilir. Öneri çalışmasa bile ilişkileri bir sonraki aşamaya geçirecektir.

"Evet, bir de Dreyer var. Bu bar Rehhoff'takilerin bina dışında vaki geçirdikleri tek yer olabilir. Aslında gerçekten tanıştıkları ve birşeyler tartıştıkları tek yer. Bir çeşit oturma odası gibi. Bunu pek araştırabildiğimiz söylenemez. Sen bir şey bulabildin mi?"

"Ben bir süredir birşeyler içmeye gidiyorum oraya. Gelenlere bakıyorum. Bir keresinde bardaki kadınla tanışma şansım bile oldu. Aklıma takılan şu ki; buraya insanları gözlemlemeye başladığında aynı sandalyede tüm gün oturduklarını ve her seferinde aynı televizyon programını izlediklerini farkediyorsun. Açıkçası sizinle birşeyler yapmaya çalıştıklarına inanmak zor. Onlar için çabalıyormuş izlenimi de vermiyorlar. Bu bir yandan hoşuma gitti ama diğer yandan nasıl olduğunu çözemedim. Belki de barın yıllar içinde oluşmuş rutini içinde böyle bir değerlendirme yapmak doğru değil. Peki sence bar hakkında ne düşünülebilir?"

"Bu tür barlar 1950 ve 60'lardan beri Almanya'da işçi sınıfının genellikle müdavim olarak dahil olduğu tek sosyalleşme mekanı diyebiliriz. Dreyer'de denizcilere ait her türlü objeyle dolu. Çok fazla anı niteliğinde bilgi var içeride. Kamusal alandaki kişisel bilgi. Bu barların dönüştüğüne mi yoksa ortadan kaybolduğuna mı tanık olacağız emin değilim. Ama bana ikincisi gibi geliyor. Yine de neden böyle bir tahminde bulunduğum konusunda bir fikrim yok. Tekrar düşünmek gerekebilir. Gündelik bir alışkanlık aniden yok olmayacağına göre mekan da yok olmayacaktır. Ama neye dönüşüyor olabilir? Bu insanların sosyal kapitallerinin bu mekanlar dışında geçerliliği yok gibi..."

4.3.3. Dreyer, sosyal kapital, üçüncü mekan

Dreyer Rehhoff'ta konaklayan çoğu insan tarafından sürekli olarak kullanılan barın ismi. Sarah konuşmanın geri kalan kısmında Amerikan banliyöleri için Oldenburg tarafından geliştirilen "üçüncü mekan" kavramından bahsediyor. Avrupanın eski bir kent merkezi olarak Neustadt ve geçmişi olmadan kurulmaya çalışılan bir Yeni Dünya yerleşkesini birbiriyle kıyaslamak doğru olmayabilir. Ama bağlantı noktaları vardır. Bu doğrultuda sosyal kapital ve üçüncü mekan kavramlarına geri dönmek gerekebilir.

Sosyal kapital sosyal bilimlerin 1990'lardan beri sıklıkla kullandığı bir kavram. Bourdieu, yaptığı tanımla gündelik dilde bağlantı olarak daha yapısal bir hale getirerek kapitalin bir türü haline getirir. Bu kapital türü birikir, aktarılır ve yeniden üretilir. Aile ya da üyesi olunan bir kulüp gibi çeşitli ölçekteki kurumsal yapıların fonksiyonları bu birikmenin ve dönüşümün zeminini sağlar. (1985) Coleman'a göre kavram tamamen fonksiyonu üzerinde tanımlanır. Tek bir veri girişi niteliğinde değildir. Farklı veri girişleri tarafından oluşturulur. Sosyal strüktürlerin beklentilerini taşırlar ve bireylerin temel hareketlerini bu doğrultuda faaliyete sokarlar. (1990).

Mekan sosyal kapitalin biçimlendirmesinden etkilenir. Bir yandan da, politik döngülerin temel baskısı yüzünden yerden tamamen soyutlanabilir de. Kentsel dönüşüm projeleriyle evleri değiştirilen insanlar tam olarak bu noktadadır. İlişkiler dışardan bir güçle eylemi yerden soyutlar. Gecekonducular ise büyük ölçüde bir sosyal

kapital biçimlendirmesidir. Hem yapılış şekli hem de yapıldıktan sonra sürdürülen ilişkiler açısından. Sarah ile Rehhoff'takilerin sosyal kapitallerinin bu mekanlar dışında geçerliliği olmadığını konuşurken sürecin olumlu yöne doğru nasıl gidebileceğini tartışmadık. Çünkü bu tür sivil etkileşimlerin mekanla direk bağlantısını bulmaya çalışmak yerine kendi etki alanları içinde nasıl yöntemler izlediklerini görmeye çalışmak daha ilginç olabilir.

Üçüncü mekan kavramının sosyal kapitalin hemen ardından gelmesi önemli. Bu kavram ev ve iş arasındaki enformel biraraya gelme mekanlarını kasteder. Bu mekanların sivil toplum, sivil sorumluluk ve demokrasi için önemli olduğunu belirtir. Gündelik hayatta rahatlamak ve tatmin olmak arasındaki denge üç deneyimde tanımlanır. Birincisi ev ve ona ait duygularda ortaya çıkar. İkincisi kazanç ve ya üretim sırasında ortaya çıkar. Üçüncüsü de sosyalleşmedir. Toplu halde yaşamının temelini sunar ve bunu kutlar. (Oldenburg, 2000)

Bazı başlıklar altında üçüncü mekanın daha karakteristik özelliklerini açıklamak gerekebilir. Öncelikle bu his nötr bir zeminde olmak gibidir. Bireylerin teklifsizce gelip gittiği, orada bulunan kimsenin ev sahibi rolünde olmadığı bir mekandır. Misafirperverlik her iki taraf açısından kendi olma halinin kesintiye uğraması mıdır? (Derrida, 1999) Kesinti aslında farklı bireyselliklerin karşılaşması ve birbirlerine karşı konumlanmaları anlamına gelir. Bu kesinti ortadan kalktığı anda karşılıklı konumlanma da ortadan kalkar.

Nötr mekanların güç ilişkilerinden yoksun olduklarını söylenemez. Ama topluluğun tüm üyeleri eşit seviyede bir güce sahiptir. Kendiliğinden dengeleyici hale gelir. Peki tüm güçlerin dengede olduğu bu sistemde, sistemin canlılığını sağlayacak yeni veri girişi nasıl sağlanır? Aksi takdirde sistemin ölmesini engelleyecek olan. Oldenburg'a göre bu etken yenilerdir. "Her müdavim bir zamanlar yeni olandı. Yenilerin kabulü üçüncü mekanın sürekliliği için hayati önem taşır."

5.EYLEM OLARAK MİMARLIK

Eğer mekanın zaman içindeki belli noktalarda başlayıp biten bir kurgusu varsa, sadece ortaya çıkış sürecinde politik olduğu düşüncesi sorgulanabilir. Ki Lefebvre'ye göre mekân tüm bu değerlendirmelerin dışında kendi başına politiktir. (1979) Çünkü zaten ortaya çıkışındaki güçlerin varoluşunu somutlaştırır.

İçinde yaşadığımız dünyayı varlıksal olarak değerlendiriyoruz. Mimari tasarım anlayışımız da bu bilinç ile şekilleniyor ya da en azından yönlüyor. Dolayısıyla bu bakış açısının getirdiği varlıksal sorunları görmek kendi kendimize geliştirdiğimiz tasarımsal düşünme ve bilme yolları arasında pek mümkün değil. (Cross, 2006) İnsanı bir özne olarak diğerlerinin üstünde ve ondan ayrı düşünmek; bu vurgu başkalık durumunu pekiştirerek, özne – nesne ilişkisinin sürekliliğini destekliyor. Oysaki bu ilişki zaten sorgulanması gereken bir düzeyde. "Ben burdayım ve herşey orada bir yerde" söylemi kendimiz ve dünya arasında olmayan bir yalıtım tabakasını korumamıza, nesnelliğe yüklediğimiz gücü etkin kılmamıza neden oluyor. Bu gücü etkin kılmak nesneyi yalnızlaştırıyor ve varlığı nedeniyle ortaya çıkan ilişkilerin üzerini örtüyor. Dolayısıyla onun insanla olan ilişkisini de belirsizleştiriyor.

Bir ürün olarak mimarlığın bireylenmesi ilişkisi olduğu noktasında, Deleuze'le aynı döneme rastlayan yapı bozumcu mimarlardan Tschumi'nin mimari objeyi şu şekilde tanımlıyor.

“Erotizm basit bir deyişle şehvetle birlikte gelen zevk olarak tanımlanamaz. Şehvet erotizmden farklıdır. Basit bir mekansal algının mimarlığın kendisinden farklı olduğu gibi. “Erotizm memnuniyetin aşırıya kaçmış hali değildir, aşırıya kaçmanın memnuniyetidir.” Bu popüler söylem bizim savımızı yansıtmaktadır aslında. Tıpkı mekanın duysal olarak deneyimlenmesinin mimarlığı oluşturmayacağı gibi, Duyuların saf memnuniyeti de erotizmi oluşturmaz... Tıpkı erotizmin hem zihinsel yapıyı hem de cinselliği destekleyen bir memnuniyet içermesi gibi, mimari çelişkinin kararlılığı mimari kavramları tanımlar ve aynı anda mekanın anlık deneyimini. Kavramlar ve deneyim arasındaki olası ya da olası olmayan ayrım.. Mimari bireysel ve evrensel olan iki ayrı dünyanın görüntüsü olarak ortaya çıkar... Mimari en üst

seviyedeki erotik objedir.Çünkü, olması gerekenden fazla olduğu bir seviyeye getirilen mimari eylem (davranış), tarihi izleri ve kendi anlık doğrusunu ortaya çıkarmak için gidilebilecek tek yoldur.”¹

1993'te yapılan ANY konferansında Rubio, mimarlıktaki arzuyu şiddetle ilişkili olarak yorumlar. Ona göre toplumsal denetimler artık geçirimsiz duvarlar yoluyla yapılmadığından; daha çok enformasyonla bedenler arzusunun istenildiği gibi yönetilip kullanılır ve denetim altında tutulur. Mimarlık da kendisini kapalı bir mekandan değişimleri destekleyen yapıya dönüştürmek zorundadır.

Eylem olarak mimarlık mekanik değil organik ilişkiler üzerine kurulabilir mi? Bu, mimarlığın nesnel üretim koşullarıyla ilgilidir. Aynı bağlamda, Godard'ın politik sinema olarak tanımladığı şey de, sinemanın nesnel olarak üretim koşullarıyla alakalıdır; “politik film yapmak değil, filmi politik olarak yapmak” buna gönderme yaparak söylenmiş bir sözdür. Filmin ne ifade ettiğinin ötesinde, nasıl yapıldığı – üretim aşamasında ne türlü toplumsal ilişkiler kurup, beraberinde hangi politik mekanizmaları yeniden ürettiği önemlidir Godard için.

1 "Not to be confused with sensuality, eroticism does not simply mean the pleasure of the senses. Sensuality is as different from eroticism as a simple spatial perception is different from architecture. "Eroticism is not the excess of pleasure, but the pleasure of excess" : this popular definiton mirrors our argument. Just as the sensual experience of space does not make architecture, the pure pleasure of the senses does not constitute eroticism. On the contrary, "the pleasure of excess" requires consciousness as welas voluptuousness. (seks düşkünlüğü)

Just as eroticism means a double pleasure that involves both mental constructs and sensuality, the resolution of the architectural paradox calls for architectural concepts, and at the same instant the immediate experience of space. Architecture has the same status, the same function and the same meaning as eroticism. At the possible/impossible junction of concepts and experience , architecture appears as the image of two worlds: personal and universal. Eroticism is no different; for one whose concept leads to pleasure (excess), eroticism is personal by nature And by nature it is also “universal” Thus, on the other hand, there is sensual pleasure, the other and the I; on the other hand, historical inquiry and ultimate rationality (aşırı rasyonellik). Architecture is the ultimate erotic object. Because an architectural act, brought to the level of excess, is the only way to reveal both the traces of history and its own immediate experimental truth. " (1976)

5.1.Rehhof'tan çıkan mekansal potansiyellerin değerlendirilmesi

Dreyer'in üzerinde n trlenmiş güç ilişkileri bağlamında kaybolduğunu söylemek yalnızca bir ilk izlenim olabilir. Bugün içinde arbeitsgemeinschaft'ın yapısının dinamiklerini taşıyan başka bir duruma kendini dönüştürmektedir. Kendi bağlantılarının çalışma şeklini ona devretmiştir. Savaş sonrası ya da ilk endüstrileşme sürecinin işçi sınıfının sosyalleşme dokusunu korumak hakkında tartışmak yersiz olabilir. Çünkü zaten iş ve emeğin formu değişmiştir. Yeni potansiyeller patlamaların ve kendini yoketmelerin içinden ortaya çıkacaktır.

Marx'ın kullanım değeri kavramının burada kullanılması yerinde olabilir. Kullanım değeri bir ana aittir, mimari tasarım bu anı dondurur. Ledigen Haus bahsedilen donmuş an ve o an için üzerine yüklenmiş kullanım değerini yok etme sürecinde kendini yeniden tanımlamaya çalışmaktadır. Bu yüzden bu fiziksel eleman ve çevresinde gelişen olayların toplumsal bağlamından soyutlanmadan analiz edilmesi güncellenebilen bir işlev edinme haritası çıkarabilir. Tasarım eyleminin yöntemiyle bu olası haritanın ilişkisi çok açıktır.

5.2.Kentlinin Güncel Politik İlişkileri üzerinden  rnekler

Squat house'lar, occupy eylemleri, metabolistler gibi gündelik olaylar üzerinden verilen örneklerin kentlinin politik anlayışının mekanla çakışan örnekler olduğu d ş n lmektedir. Bu mekanlar çoğu zaman bir alternatif olarak ortaya çıkmaktadırlar. Alternatif örgütlenmenin bu tür biçimleri aynı zamanda politik mücadelenin mekan düzleminin de bir konusudur. Gündelik yaşamın çok katmanlı ve karmaşık yapısı, ancak çelişkilerin kendini ifade ettiği ekonomik, politik ve ideolojik düzeylerde çözümlenerek anlaşılabilir. Bu yapı, kronolojik bir sınıflandırmaya gidilemediğinden eylemlerin değişim sürecini sönümleyen bir yapıya dönüşmektedir. Bu durumu örnekleme için anlatı yapısını metafor olarak kullanan ve Ulysess örneğini veren Henri Lefebvre'ye göre gündelik yaşam, çizgisel olanın içindeki bir d ng selliktir (2007).Deleuze'e göre ise bilinçaltı geçmişte değil gündelik hayatın içindedir. (1987)

Diğeryandang ndelikhayattakimekansalg zlemin en
homojenseviyedeyapılabildiğialanolarakkamusalalanine

politikaylaolanbağlantısıunsorgulanmasıgereklidir. Özbek, kamusalalan kavramının, devletlekurulanilişkisindekiçarpıklığışöyledikkatçeker: “... eğerbugündeletetkinliklerivemakamlarına ‘kamu-sal’ sıfatiekleniyorsa, bu, modern devletin ‘hukukunüstünlüğü’ ilkesinebağlanmışlıkgereğininive 19.yüzyılın ortalarındanitibarentoplumsalmücadelelersonucukazanılanpolitikvesosyo-ekonomikhaklarabinaendeleterkininhalkınıyararına (kamuyararına) üstlendiğitoplumsalgörevleriolduğunukastedmekya da bundanbirmeşrulukummakiçindir, başkabirşeyiçindeğil... Bu yüzden, devletgücününkullanıldığıkurumsalyerlerikastederken ‘kamuerkinin(otoritesinin) alanı’ kavramınıkullanıp; ‘(politik) kamusalalan’ kavramınıise, toplumdaki ‘demokratikkatılımveeleştirelsöylemalanı’ olarakkullanmakyerindeolacaktır.” veHabermas’ın, kamusalalan kavramınınindeletleolanilişkisindekiyanlışılanlamayakarşısıöylediğışözle riilaveeder: “Her ne kadarsözüngelişiolarakdevletotoritesiiçinkamusalalanınıyürütücüsüdeniyorolsa da, devletaslındakamusalalanınbirparçasıdeğildir. “

Oluşumsüreciçindeedeğerlendirildiğidekamusalalangüçilişkilerinin en üstseviyede organize olduğubirbütününürünügibigörünmektedir. Kullanımınınabuişkileringörünmez hale gelmesi, sözkonusugüçlerleilişkininkesildiğianlamınagelmez. Amabuanlıkkopuştakiaşınmalaröngörülemeyenenioluşumlarazeminhazırlar.Bölümü nbaşındasözedilen alternative örgütlenmelerbuoluşumlardanbazılarıolabilir.

5.3.Şizofrenik Eylem Bağlamında Mimari Tasarım

Yaratıcı şizofrenik eylem diye bir şey var mıdır? Yoksa Deleuze nin söyledikleri de yeni bir mutlak aşkınlık arayışı mı?

Bu çalışmanın verdiği örnekleri ardarda değerlendirmeye başladığımızda aralarında zamansal bir hiyerarşinin varolduğu iddia edilebilir. Yapının varolmadığı an ilk sıradadır. Burası bir çeşit sıfır noktasını belirler. Yanlızca sebepler ve ilişkiler vardır. Bu ilişkilerin maddeleşmesi için yoğunlaşmaları ve patlamaları gerekmektedir.

Deleuze'ün bahsettiği akışların kodlanması ve sisteme dahil edilmeleri sürecin bu noktasını ifade eder. Dahil olma aşamasından sonra maddi süreç başlar. İnşa etme eylemi. İnşa etme eylemi tüm ilişkileri yerle bir eder. Hacmi kaosa sürükler. Ama bu kaos yeniden üretim için gereklidir.

İkinci sırada ilişkilerin çözüldüğü ve yapıların, sistemlerin içten içe yokolmaya başladığı bir durum var. Konu bağlamında ele aldığımız Rehhoff binasının güncel durumunda olduğu gibi. Sistem olgunluğa ulaştığı anda kendini parçalama yönünde bir adım atmaktadır. Çevresinde ona bağlı olarak ortaya çıkmış küçük oluşumları da beraberinde götürmektedir.

Yok mu olmaktadır? Burada ilginç olan yapının dönüşüp dönüşmeyeceğine dair tartışmalar yapmak değildir. Elbette dönüşecektir. İlginç olan bu dönüşümünü kendi içinden aldığı itkilerle mi yoksa dışarıdan gelenlerle mi sağlayacağı. Farklı güçlerin çarpıştığını görürüz. İtkinin türü olduğu kadar amacı da önemlidir. Basit bir teknik terim çok şeyi netleştirir. Zemin mekaniğinde aktif itki ve pasif itki olarak iki tip itki vardır. Aktif itki zemin önüne inşa edilen duvarı devirmeye, kaydırmaya vb. çalışırken pasif itki tersine duvarın ağırlığı ile beraber hareket ederek stabiliteyi korur.

Üçüncü anda madde tamamen terkedilir. Artık sadece ilişkiler vardır ve bunlar yalnızca eşzamanlı karşıt güçler olarak ortaya çıktıkları için söz konusu an içinde varolup sürekli değişen yapıyı kurar ve yok olurlar. Bu ortaya çıkanın düşüncenin yapısı olduğu yanılsamasına kanmamak gerekir. Çünkü mekandan bağımsız değildir bu yapı yere özgüdür.

5.3.1. Bir öğrenci projesi

Söz konusu öğrenci projesi İstanbul Teknik Üniversitesi mimari tasarım stüdyolarından birinde verilen yurt konulu bina için yapılmış bir çalışmadır. Bu

Çalışma hakkında stüdyonun öğrencilerinden Ali Aslan'la yapılan ropörtaj-sohbet aşşağıda verilmektedir. Bu düşünme biçiminde yer yer öne çıkan bazı noktaların çalışmanın anlatmaya meylettiğı durumlarla örtüştüğü düşünölmektedir. Bu çakışmalar ara açıklamalarla da verilmeye çalışılacaktır. Konuşma proje yapıldıktan bir yıl sonra gerçekleşmiştir.

“-Buradaki olaylar nasıl kayıt altına alınıyor?Karakterleri konuşabilir miyiz, neden varlar?İlk önce akla gelen ne bi oda mı, bi kız mı?”

“Bilmiyorum aslında, şu an bana o kadar uzak geliyor ki bu.. şimdi şu an mesela böyle bir proje, bir bina verildiğinde -burada söz konusu olan yurt binası gibi-tamamen geçmişe dönüyosun. Ben daha önce bir yurttta kalmasaydım büyük ihtimalle böyle birşey olmayacaktı. Konu insanı direk geçmişine götürüyor yani eline böyle bir veri veriyor. Ama mesela şu an hiç bir proje olmadan hayatı yaşarken herşey şu an ki durumu yaşamaya daha doğrusu değıştirmeye o kadar yönelik ki.. O yüzden..”

“Önce geçmişe götürdüğünü söyledin ama onun şimdiyle bir ilişkisi var o halde?”

“-Evet böyle bir proje verildiğinde geçmişe götürüyor, ama aslında böyle bir proje yapmadığın zaman ve şu anı yaşarken o geçmişe şu an karışıyor ve sen bunu bi performans haline dönüştürüyorsun. Mesela şu anda çalıştığım yer ve birlikte olduğum karakterlerle ilgili durumların hepsi kafamda dolaşıyor ve ben onun üstüne yaşayarak devam ediyorum. Mesela x kişiye olan tavrımı tüm hayatım boyunca sahip olduğumdan farklı bir tavırla kendimi değıştirerek yaşamaya çalışıyorum şu an. Sanki bu senin tasarladığın bir performans gibi. Ama bu projede geçmişin üstünden olanlar var sadece.”

“-Onun dökümü gibi birşey?”

“Evet, ama mesela bir insan bu projeye baktığında şöyle görebilir; bu büyük çizimde, sanki onu çizen kişinin aklında burda göröndüğü gibi kayalardan oluşan bir yurt fikrinin olduğunu düşünebilir. Ve bu yeni üretilmiş bir fikir gibi görünebilir. Ama aslında bunların hepsi geçmişe dair hayallerden ıkmiş şeyler. Bu proje kafamda

oluşmuş bir fikrin projesi değil. Sana “Bir müze yap?” dedikleri zaman kafanda şu anki durumu yorumlayıp “Evet, bir müze şöyle olmalı” diye başlıyorsun. Ben bu gücü kendimde bulamıyorum. Yeni bir şey üretmek için gerekli olan gücü kendimde bulamıyorum. Hep yaşadığım başka bir olaya dönüp onu yorumlayarak birşeyler çıkartmaya çalışıyorum. Tabii bu o olayların niteliğine çok bağlı. Seni çok etkilemiş olmaları lazım. Bu olaylar üzerine düşünürken kullandığın araçlar maketler, çizimler ve bir sürü şey, yeni bir yorumun çıkmasını sağlayanlar onlar. En baştan “evet, bir yurt böyle olmalı” şeklinde bir şeye başlayamıyorum. Yaptığım hiçbir projede de öyle olmadı.”

“-Bu daha samimi değil mi?”

“Öyle, çünkü öncelikle o durumla ilgili kendi problemini aşman gerekiyor. Sonuç olarak süreç şu. Yurt binası yapamadım çünkü aklımda ona dair o kadar çok imaj vardı ki.. Ona başlayamadığım için bir gece oturup bari bu imajları çizeyim diye düşünüyorsun. Aklımdan çıkmıyorlardı. Bunları çizdikten sonra yapacak hiç birşey kalmıyor. Hepsi hayal gibi olduklarından ya da somut şeylerden çok uzak olduklarından bir binaya dönüşmüyorlar. Ve geriye öğrendiğimiz şeyler kalıyor. Maket, çizim ve diğerleri. Onlar durumu gerçek hale getiriyorlar. Ama bunu bir performansa dönüştüremiyorsun. Yani gidip tekrar mutfak tezgahının üzerinde yürümüyorsun ya da bu durumla yüzleşmiyorsun. Bu duruma yeni bir yorum getirmiyorsun, sadece o araçların verdikleriyle tüm sürecin sonunda böyle bir şey çıkıyor. Aslında şu an bu projeden çok uzak hissediyorum kendimi. Ve şu an böyle bir durumla tekrar karşılaştığımı varsayarsak, bir yurt inasına dair yeni bir düşüncem olsun istiyorum mesela..”

“-Klozetin içinde ışıklar hareket ederken.. Bir de burda bir yerde bir kız ölüyor, sonra hayaleti var. Neden öyle?”

“O çok ilginç. Bir çift var, onlar yatağın altında kalıp ölüyorlar. Yatak düşüyor çünkü. Ama ben buna çok üzüldüm çok uzun bir süre. Ve sonra düşündüm ki; ölsünler ama hayaletleri yurttan dolaşsın. Bu yatak maketini yapmıştım önce. Ama hiç hoşuma gitmemişti. Sonra sadece hayaleti kalsın diye pamukları o yüzden

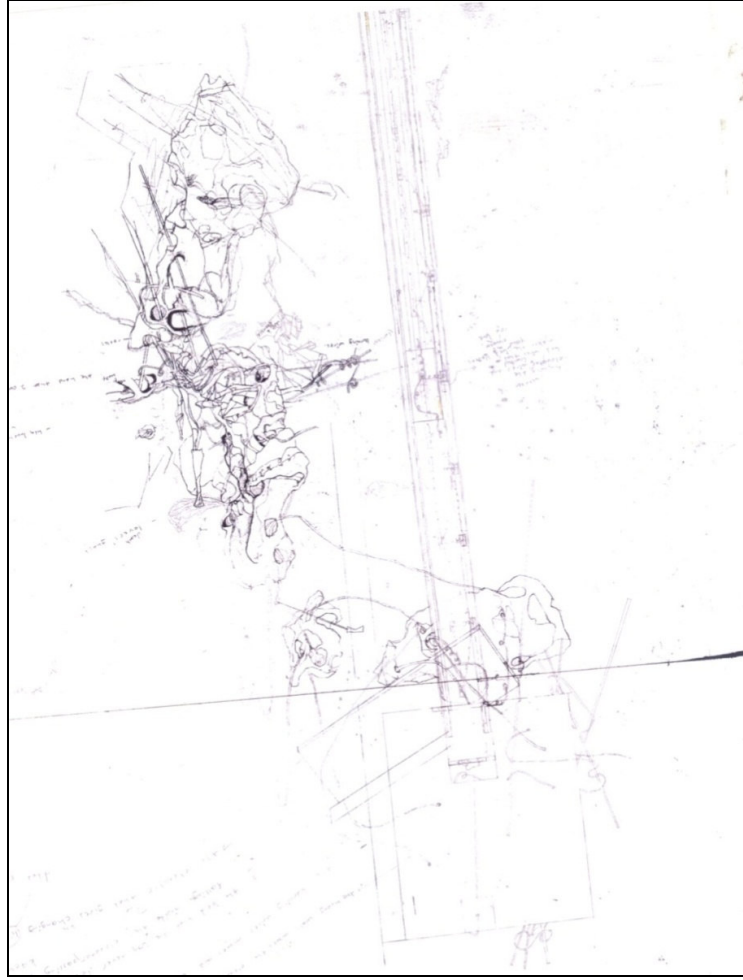
koymuştum. O çok uzun sürmüştü. Mesela şuradaki kız bir tablo ya da bir resim gibi. Burada mesela “kırık” diye bir karakter var. “düşmesine gerek yoktur” demişim zaten hep kırık olduğu için.”

“-Büyükanne?”

“Büyükanne’de bir karakter. O diğerlerinden daha büyük. Cebinde bir tane bebek taşıyor. Diğerlerini pişiriyor, kazanı var. Banyo sahnesinde, burda köşede biri var. O sıralar banyoda evdeki banyo da radyo olması ve banyodayken şarkı söylüyor olmamızda onun çıkmasında etkili olmuştu. Karakterler beni daha çok ilgilendiriyor sanırım. Burada mutfak tezgahının üzerinde yürüyen biri var. Bir mutfak düşününce benim aklıma hep o imaj geliyordu mesela o zaman çünkü ben hep istemişimdir tezgahın üstünde yürümeyi. Çünkü çok güzel bir duygu olabilirmiş gibi geliyor. Oturduğumda da güzel ama yürümek daha iyi olabilir. Sonrasında bunların hepsi öyle bir birleşti ki; mesela hikaye de böyle bir asansör vardı. O asansörün çalışma şekli normal bir durumda normal bir asansör düşüncesine uyarak gidiyordu. Ama olaylar o kadar birbirinin içine girdi ki; asansörün çalışmasına neden olan güçler olayların kendisi oldular. Burada yatakta duran ve kabloların üstünde olan şey asansörün üstüne geldi ve yatak asansörün içinde düşüyordu. Asansör tezgahın içinden geçiyordu. Asansörün çalışmasına önce bir makara sistemiyle başlamıştım. Ama bu projeye hiç uymuyordu o. Düşünürken buradaki kaya ve çocuğun düşme durumuna göre asansörün çalıştığını farkettim. Yatak geçerken kırmızı ışıklar yanıyordu kablolarda, başka bir yerde sarı yanıyordu başka birşeyle birleşince. Hepsinin kendi anlamları vardı. Asansör kendisine başka bir ağ oluşturmuştu aslında ve yapıyla daha duygusal bir ilişki kurmuştu bu şekilde.”

“-Peki bunları devam ederken mi farkettin?”

“Evet, çalışırken birleşti hepsi.”

Resim 5.1 Proje çizimlerinden görünüş

“Bir yerde ev yolunun maketini yapmıştım iğnelerden. Ama aynı durumu çizerken eve gidiş ve dönüş yolu aynı olduğu için kendinle karşılaştığını farkediyosun. Çok garipti. O anla çizimde karşılaşmak. Bir de ben hiç bir projemde düşündüklerimin sonucunu tam olarak hiç bir makette alamamıştım. Ama bu projede tüm bunların maketini yapınca daha doğrusu yaparken aslında kendi düşündüğün hikayenin tüm parçalarını maketi yaparken düşünüyorsun ama çoğunu aktaramıyorsun. Ama bu maket fotoğraflarında sadece makinanın gönderdiği ışıkla çekim yapınca onlar biranda ortaya çıkmıştı. Bütün ayrıntılar. Nursev’le yapmıştık onu da.”

Resim 5.2. Maket fotoğrafları

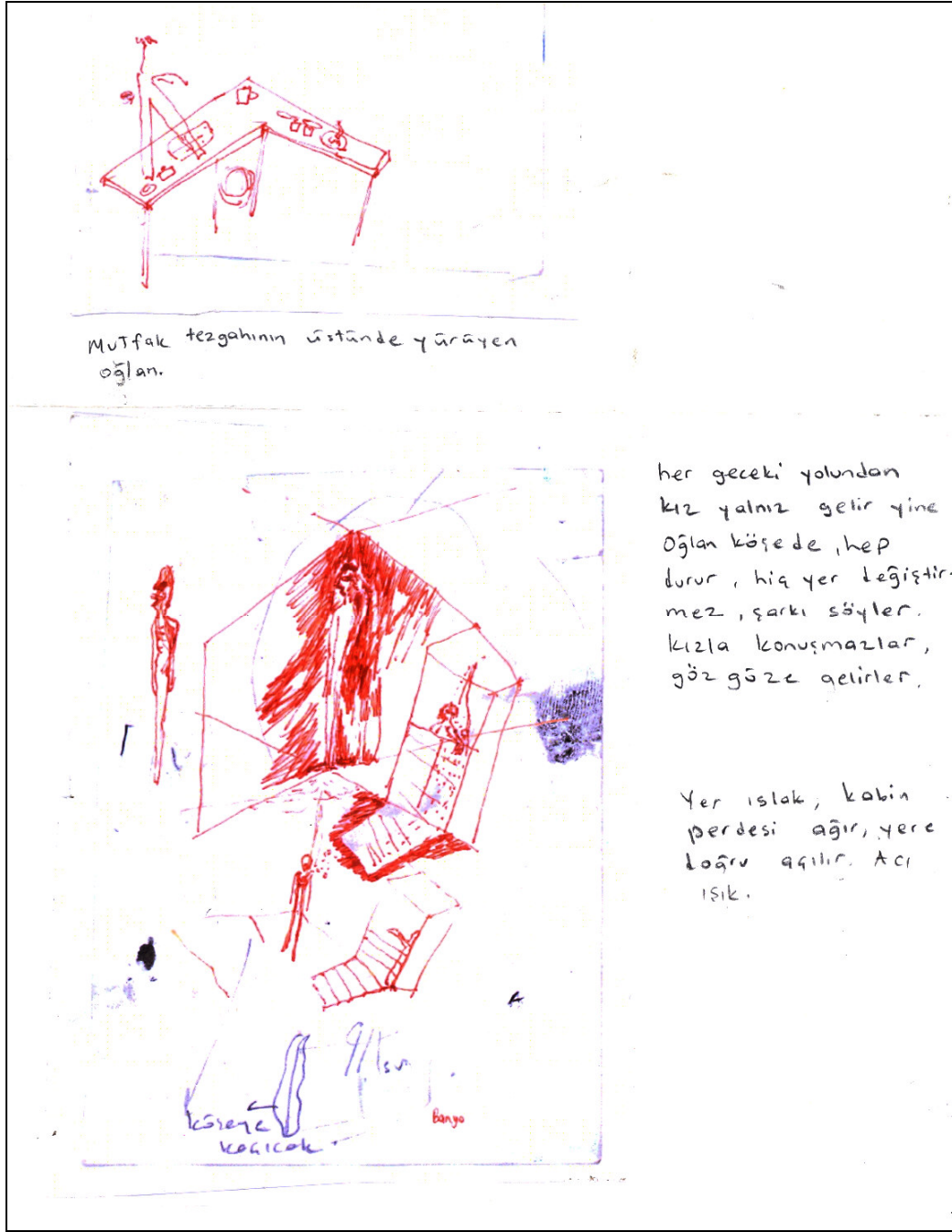
“Ben projeyi yaparken çok yazarak çalışmışım. Bunlardan bağımsız olarak. Bütün bunları yapma üzerine, o durumlar üzerine, insanın gözünün ışığa dalması üzerine. En sonunda ışığın benim için ölümü ifade ettiği düşüncesine varmışım. Bunun süreci etkileyen bir sonucu olmamıştı ama çok faydalı olmuştu.”

“O an yaşadığın herşey projeye dahil aslında. Bir de aklında düşündüğün şeyle çizdiğin ya da maketini yaptığın şey çok farklı oluyor. O beni ilk başta çok mutsuz etmişti. Ama bunun da başka bişeye dönüştüğünü görüyorsun. Onu kabul edip rahatlamışım.”

“Ben mesela elimi kesip birine vermek istiyordum birkaç yıldır. (gülüşmeler) Yani öyle bir hissin nasıl bir şey olacağını merak ediyordum. Burada bir kuvvet vardı. Makete bir tane el koymuştum.”

“Burada bir duvar var, kaya gibi birşey duvarı yarıyor. Bir de işin içine şöyle birşey giriyor şu noktada mesela kaya istiyorsun. Aklında böyle bir imaj var. Ama aslında o seçtiğin şeyi orda nasıl durduğunu, fiziksel olarak nasıl direnç gösterdiğini bildiğin için seçmişsin. Maketini yaparken de onun nasıl taşındığı işin içine giriyor. Bu yeni bir engel olarak karşına çıkıyor. Ama aslında değil, seçimin nedeni buydu diyorsun. Bu kayanın nasıl taşınacağını düşünürken bu maketler ortaya çıktı. Demirleri kullandım. O da biraz insanı tatmin ediyor tabii, mimari olarak. Mimarının aşırısını düşünmek gibi. Bu yurt yediyüz kişilik, her iki kişinin bir banyo kullandığını düşünsek bu üçyüzelli banyo demek ya da tuvalet. Bunların hepsi bir araya geldiğinde aşırı dramatik bir ortam çıkıyor bence. Hepsinin bir arada ve görünür olduğunu düşünmek korkutucu ve aşırı büyük. Burada bu durumun denemesi olan bir maket var. Taşıyıcısı tel olan bir sürü kutu vardı. Ama asılmak gibi değil tek bir noktadan tele bağlanıp serbestçe düşmek gibi duruyorlardı. Bir de çok önemli bir geçiş var o düşünme anında beni çldırtan; senin bir sürü hayalin oluyor bu banyoların bir arada oluştuğuna dair. Ama bir anda tek hedefin bunların nasıl taşınacağı ve nerede duracakları oluyor. Çok garip, o düşüncenin oraya yönlmesine engel olamamak. Ama aslında geçince de başka bir şeyin ortaya çıktığını ve bunun aslında o kadar olumsuz olmadığını görüyorsun. Bu da güzel.”

“Bir projeyi yaparken şöyle bir sahne olmuştu. Art İstanbul’da oturuyorduk. Yanımızdan çakmak satan bir çocuk geçmişti, hepimiz oturuyorduk. Bir an çocuk çat diye elindeki çakmağı çaktı, tam o sırada yanımızdan geçiyordu. Bayağı etkileyici bir sahneydi. Gün ışığında çok garip duruyordu. Öyle bir sahneyi çizmeye çalışmışım. Yediyüz tane insanı çizmeye çalıştığım bir şey vardı. O kadar insanı çizmeye çalışırken birbirleriyle olan ilişkilerini düşünüyorsun. Şeye çok takılmışım biz

Resim 5.3. Çizim ve yazı

yediyüz tane insanı bir arada hayal edebiliyoruz ama onların herbirinin kendi konumu var ve her biri bütünü başka bir şey olarak görüyor. O durum çizimi yaparken çok vaktimi almıştı. Her insanın ne gördüğünü çizmek istemiştim. O

insanın yüzüne bakmaktansa.. Bu insanlardan biri bu odalardan birinde oturuyorken akında olan şey nedir? Onu çizmeyi istemiştim. Bu mekandan bağımsız birşey bence. Yediyüzünün her birinin önünden çakmakla geçen bir çocuk olduğunu görmek çok başka birşey.”

“Ama aklımda hep şu var sanırım, kullandığın araç ortaya çıkan şeyi çok etkiliyor. Bu araç böyle bir sonuç çıkarıyor diyebilirsin. Bunu gerçekten yaşamak var benim aklımda. O anı tekrar yaşadığında değıştirip müdahale etmen daha olası çünkü. Kastettiğim şey filmini çekmek değıl sanırım, bu yaptıklarımın ne kadar farklı bilmiyorum.”

Bu öğrenci projesinin konuyla ilişkilendiğı noktayı net olarak tanımlamak mümkün değildir. Herhangi bir mimari tasarım stüdyosu çalışması yerine bu projenin çalışmada yer almasının nedeni ortaya çıkan ürünün biçimi ve tasarlayan algısındaki yeridir. Diyalogda da belirtildiğı gibi tasarım eylemi, bireyin dış dünyayla bizzat kendi yaşadığı deneyimleri standartlaştırmadan güvencesi altına almadan yorumladığında oluşlar olabilir. En azından ivmelenmeye bu noktadan başlayan bir süreç içinde gelişebilir. Projede tanımlanmadan yürütölen bir karakterleştirme yöntemi vardır. Bu yöntemde mekansal deneyim vaadedilmez. Yalnızca, zihinsel deneyim mekan üzerinden tanımlanır.

6.SONUÇ

Mimari üretim bir anti üretim midir? Eğer öyleyse anti üretimi üretime dönüştürmek için arzuya mı bakmak gerekir? Bu bağlamda mekanın oluşumunda gerçek arzu nerede ortaya çıkar? Sosyal ilişkilerde mi? Bu ilişkilerin bozulma anlarında mı? Arzuyu programlamak ya da üretmek ne olabilir?

Tschumi'ye göre mimari eylem sosyal ve politik yapıyı değiştiremez. (1976) O halde yalnızca kendi yöntemini değiştirebilir. Aksi halde Deleuze'in kavramlaştırmasına göre bir anti-üretim olmaya devam edecektir.

Gündelik hayatın akışı içinde gerçekleşen çeşitli ölçeklerdeki hareketlerde, kodlamanın olayın ortaya çıktığı anda yapılması birpotansiyel oluşturmaktadır. Bu yeni ifade eder.Mimarlık ve onun ortaya çıkardığı nesne olan mekanın politik olduğunu söylemek yeniden değerlendirilmesi gereken bir yargıdır.Çünkü aslında bu ifadenin kendisi tek başına politiktir. Sözü edilen yeniden kodlama anını ve potansiyelleri ortadan kaldırır.Bireysel olarak yapıyla kurulan ya da kurulabilecek ilişkileri engeller.

KAYNAKLAR

- Agamben, G.** (1995). *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*, translated by Daniel Heller Rozen, Stanford University Press, Stanford
- Arendth, H.** (1958). *The Human Condition*, Chicago: University of Chicago.
- Arendth, H.,** (1963), *On Revolution*, Penguin Books, 2006, Chapter one, the meaning of revolution
- Aristo** (1975) *Politika*, İngilizce'den çev: Mete Tuçay, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Bourdieu, P.** (1985), *Distinction* (London, Routledge).
- Baker, U.** (2009), *Yüzeybilim Frgamanlar*, Biriki Yayınları, Ankara.
- Baysoy, C.A.** (2012), *Diyalektik Sınıftır*, Komunalist Otonomi 2, Otonom Yayınevi, Yayınevi Genel Dizisi, İstanbul
- Coby, P.** (1988) *Aristotle's Three Cities and the Problem of Faction*, *The Journal of Politics*, Vol. 50, No. 4 (Nov) pp. 896-919
- Cross, N.** (2006), *Designerly Ways of Knowing*, Springer-Verlag London Limited.
- Coleman, J.S.** (1990), *The Foundations of Social Theory*, Cambridge MA: Harvard University Press.
- Connolly, W.** (2002). *Identity\Difference: Democratic Negotiations of Political Paradox*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Derrida, J.** (1999). *Adieu*, trans. by Pascale-Anne Brault and Micheal Naas Stanford: Stanford University Press, 51.
- De Certeau, M.** (1984). *The Practice of Everyday Life*, University of California Press, London, England, sayfa: 19
- Deleuze, G., Guattari, G.** (1987) *A Thousand Plateaus, Capitalism and Schizophrenia*, University of Minnesota Press.
- Deleuze, G., Guattari, G.** (2004) *Anti-Oedipus ,Capitalism and Schizophrenia*, Continuum, University of Minnesota Press.
- Foucault, M.** (2003). "Preface" Gilles Deleuze and Felix Guattari, *Anti-oedipus: Capitalism and Schizophrenia*, çeviri: Robert Hurley, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Foucault, M.** (1980). *Two lectures in Power and Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, edited by Colin Gordon, Hemel Hempstead: Harward Wheatsheaf, 1980
- Foucault, M.** (2008) *Birth of Biopolitics* (Michel Foucault: *Lectures at the College De France*), translated by Graham Burchell Birth, edited by Michel Senellart, Pallgrave Macmillan, Hampshire.

- Fry, P.H.** (2009) Introduction to Theory of Literature Yale Course, Spring 2009, Lecture 15: The Postmodern Psyche
- Hallward, P.**(2000). The Limits of Individuation or How to Distinguish Deleuze and Foucault, Journal of Humanities, vol:5, no:2, Routledge.
- Holland, E. W.** (2007). Deleuze ve Guattari'nin Anti-Oedipus'u *Şizoanaliz'e Giriş*, İstanbul, Otonom Yayıncılık.
- Khan-Magomedov, Selim O.** (1987), Pioneers of Soviet architecture: The Search for New Solutions in the 1920s and 1930s, New York Rizolli.
- Kopp, A.** (1970). Town and Revolution: Soviet architecture and city planning 1917-1935. Çeviri: Thomas E. Burton. New York, Braziller
- Kolektif** (2012). Türkçe Sözlük.
- Lefebvre, H.** (2007). Modern Dünyada Gündelik Hayat, Çev: Işın Gürbüz. İstanbul:Metis Yayınları.
- Lefebvre, H.** (1979).Space: Social Product and Use Value, New York, Irvington Publishers.
- Mannheim, K.** (2002). İdeoloji ve Ütopya, Ankara, Epos yayınları, Çeviren: Mehmet Okyayüz,
- Marshall, G.,** (1999). Sosyoloji Sözlüğü, Çev: D. Akınbay, D. Kömürcü, Bilim Sanat Yay.Ankara.
- Oldenburg, R.**(2000). Celebrating the Third Place: *Inspiring Stories about the "Great Good Places" at the Heart of Our Communities*, New York: Marlowe & Company.
- Özbek, M.,** (2004). Kamusal Alan, Ankara, Sel Yayıncılık.
- Tschumi, B.** (1996). Architecture and Disjunction, MIT Press
- Tekelioğlu, O.** (1999), Michael Foucault ve Sosyolojisi, İstanbul, Bağlam Yayınları.
- Scott, W.**(2009). The Ideal Soviet suburb: social change through urban design, Panaroma
- Sibertin-Blanc, G.** (2011). Seminer Serisi, 6-11 Temmuz, *Deleuze and Psychoanalysis, "A Schizoanalysis for Territorial Identities"*, Akbank Sanat.
- Kretschmer, H., Schardt, M.** (1994). Über Ingeborg Bachmann : Rezensionen, Porträts, Würdigungen (1952-1992) : Rezeptionsdokumente aus vier Jahrzehnten, Paderborn : Igel Verlag
- Url-1** <http://www.youtube.com/watch?v=AdtArmOrTbQpanarama_ausschnitt_21.06.2011.avi > alındığı tarih: 25.12.2011
Mietsteigerungen in Hamburg, Beitrag bei NDR Panorama am 21.06.2011
- Url-2** <<http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,714008-2,00.html> > alındığı tarih: 05.02.2012
Spiegel; Hamburg's New Quarter, The Challenge of Making HafenCity Feel Neighborly, Part 2: But What About the Birds? By Cathrin Schaer 26 August 2010

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Çiğdem Köseoğlu

Doğum Yeri ve Tarihi: 03.03.1987, Antalya

Eğitim: 2009 İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık

2005 Antalya Anadolu Lisesi